

Č.1, Tabulka cílové záměry dějepisné výuky in JULÍNEK, S. a kol.: Základy oborové didaktiky dějepisu, nakl. Masarykova univerzita, Brno 2004, 1.vyd., ISBN 80-210-3495-5.

8. ročník	využívat obrazový, zvukový i písemný dokumentační materiál pro samostatné získávání poznatků jednoduchou analýzou obsahu; na základě práce s textem objasňovat osvojené poznatky a hodnotit závěry dějepisných zdrojů
Schopnosti žáků získávat informace z dílčích názorových a textových učebních pomůcek, osvojené na základní škole	vyvíjet na střední škole využitím didakticky zpracovaných historických hmotných a písemných pramenů při uplatnění metody kritické analýzy a interpretace.
Podávky stručných odpovědí na otázky kladené na základní škole	se na střední škole rozlišují na požadavky souvisejícího výkladu studentů.
5. ročník	V oblasti pojmovné činnosti a rozvoje historického myšlení uvést vybrané znaky základních dějepisných pojmů
6. ročník	bližše charakterizovat vybrané znaky i složitějších dějepisných pojmů a používané historické terminologie
7. ročník	charakterizovat obsah a rozsah učebních pojmů
8. ročník	objasňovat a vysvětlovat obsah historických pojmů.
Jednoduché i složitější myšlenkové operace osvojené na základní škole	se rozvíjejí na střední škole v operaci tvořivé, tomu musí odpovídat typ učebních otázek a zadávaných úkolů.
Převážně sklon k reprodukci znalostí a k závislosti na lauskové učebnici na základní škole	se na střední škole mění v aktivní, racionální zdůvodněný, doložený postoj; názor krystalizuje v argument jako aktivní element tvorby vlastní pozice, i element působení na druhé.
Od převážně empirického (5-6. r.), případně empiricko-teoretického (7.-8. r.) zobrazení konkrétních historických obrazů, uplatňovaného na základní škole	je nutno na střední škole přebárat k teoretickému zobecňování, které pracuje převážně s pojmy a výtky ze širších oblastí a celých řád historických jevů.
Vzhledem k převážně pojmovému způsobu zvládnutí historických jevů a jim odpovídajících pojmů na základní škole	je třeba rozvíjet schopnost analyzovat historickou skutečnost a označovat její jednotlivé prvky náležitou historickou terminologií; současně rozvíjet i schopnost manipulovat s pojmy, tj. odhalovat jejich vzájemné souvislosti, vztahy, podmíněnosti, a takto získané hlubší poznatky dovést znovu syntetizovat.
Schopnost srovnávat jednotlivé jevy, získané na základní škole	postupně rozvíjet ve schopnost srovnávat jevy širších oblastí a v různých vývojových stádiích

92

zejména tím, že zpřístupňuje žákům způsob života lidí v minulosti, který se utvářel také v závislosti na charakteru jejich pracovního, životního, kulturního a přírodního prostředí v různých etapách vývoje lidstva.

Své patřičné místo v systému výchovných složek musí najít i právní výchova, již máme na mysli výchovu k tvorbě právního uvědomění, směřující především k posílení pocitu společné odpovědnosti každého jedince na úrovni naší nové soustavy, za důkladné zachování zákonnosti včetně dodržování a aktivního prosazování kodexu lidských práv a svobod.

Zatímco uvedené výchovné složky nalézají v dějepise poměrně bohaté možnosti svého bezprostředního uplatnění, nemáme zapomenout na posilování následujících, na jejichž rozvíjení se náš předmět podílí zprostředkovaně. Především je to výchova jazyková, k jejímuž naplňování může výuka dějepisu přispět průběžným sledováním kulturnosti slovního projevu žáků jako dominantního prostředku komunikace.

Nutno uplatňovat také výchovu polytechnickou, zejména při využívání poznatků z oblasti dějin vědy a techniky a rozvířování jejich významu pro společenský rozvoj.

V neposlední řadě je nutné připomenout poslání sportovně branné výchovy a její přínos nejen pro fyzický a morální rozvoj jedince, ale i význam pro společnost při prosazování pokroku ve světě a hledání nových možností mírové spolupráce mezi národy a státy.

Již bylo naznačeno, že výchovnou rovinou pro rozpracování etapových cílů je rovina jednotlivých stupňů škol. Následující příklad nás seznámí s jednou z konkrétních variant, která sleduje rozpracování cílových záměrů dějepisné výuky 2. stupně základní školy.

Vzhledem k tomu, že cíle výchovného a vzdělávacího charakteru lze snadno odvést z programu příslušných učebních osnov, zaměříme se v naší úkaze na rozpracování cílových záměrů v oblasti schopnosti a dovednosti. Následující model ilustruje nejen nutnost postupného zvyšování náročnosti při tvorbě sledovaných kvalit v jednotlivých ročnících, ale také naznačuje příslušnou gradaci uplatňovanou následně na středních školách.

Cílové záměry dějepisné výuky při tvorbě schopnosti a dovednosti žáků základní školy s výhledem jejich dalšího rozvíjení na škole střední. (K přehledu bylo využito některých údajů dřívější pedagogické dokumentace i příslušné studie zpracované V. Rápkem.)

	V oblasti časové orientace
5. ročník	číst a sestavovat časovou přímku, zapisovat do ní údaje, pracovat s jednoduchou časovou tabulkou;
6. ročník	sestavit časovou přímku a jednoduchou časovou tabulku;
7. ročník	synchronizovat národní a obecné dějiny v klíčových událostech a v hlavních obdobích;

90

Interiorizace historických poznatků, podílejících se na hodnotové orientaci, by měla přejít a rovinu přejímajícího vztahu dítěte k objektivním jevům	do postavení dozrálého dospělého člověka, uvědomíte a kriticky si vytvářející názory a postoje k historickým událostem i k současnému sociálně politickému dění.
--	--

Rozmíříme-li cílem finální výsledek, ke kterému se lze dopracovat cestou naplňování adekvátních dílčích aktivit, pak cíle dějepisné výuky dosahujeme soustavným a cílevědomým plněním jejich čtyř hlavních úkolů.

3. Úkoly předmětu

Východím úkolem dějepisu je postupně objasňování jednotlivých historických jevů včetně jejich časového a lokálního zařazení. Učitel svůj didaktický postup opírá o správně motivované a zacílené aktivní vnímání žáků, vedoucí k vytváření odpovídajících historických představ sledovaných jevů.

Druhým úkolem dějepisu je nejen jednotlivé jevy objasňovat, ale i zobecňovat, a tím vytvářet správné pochopení obsahu jednotlivých historických pojmů a k osvojení příslušné historické terminologie.

Třetím úkolem dějepisu je vést žáky k pochopení kauzálních i časové historických vztahů, a tím je naučit chápat zákonitosti historického vývoje, jež jsou předpokladem tvorby žádoucího historického myšlení.

Čtvrtým úkolem dějepisu je položit základy metodologických postupů při získávání vědomosti o historickém vývoji lidstva; s takto získanými poznatky naučit žáky pracovat a využívat je při samostatných aplikáčních činnostech. [Porovnej Janovský, J. a kol.: Základy didaktiky dějepisu.]

Zatímco první dva úkoly sledují naplnění zejména informativní cílové složky, pak třetí úkol souvisí se složkou formální, a čtvrtý úkol odpovídá složce metodologické. Přitom všechny zmíněné úkoly dějepisu směřují ke kultivaci žákovy osobnosti – tedy k obohacování těch stránek její kvality, které vyjadřujeme didaktickými kategoriemi historické vzdělání, historické myšlení a historické vědomí.

a) Historické vzdělání a historické vědomí

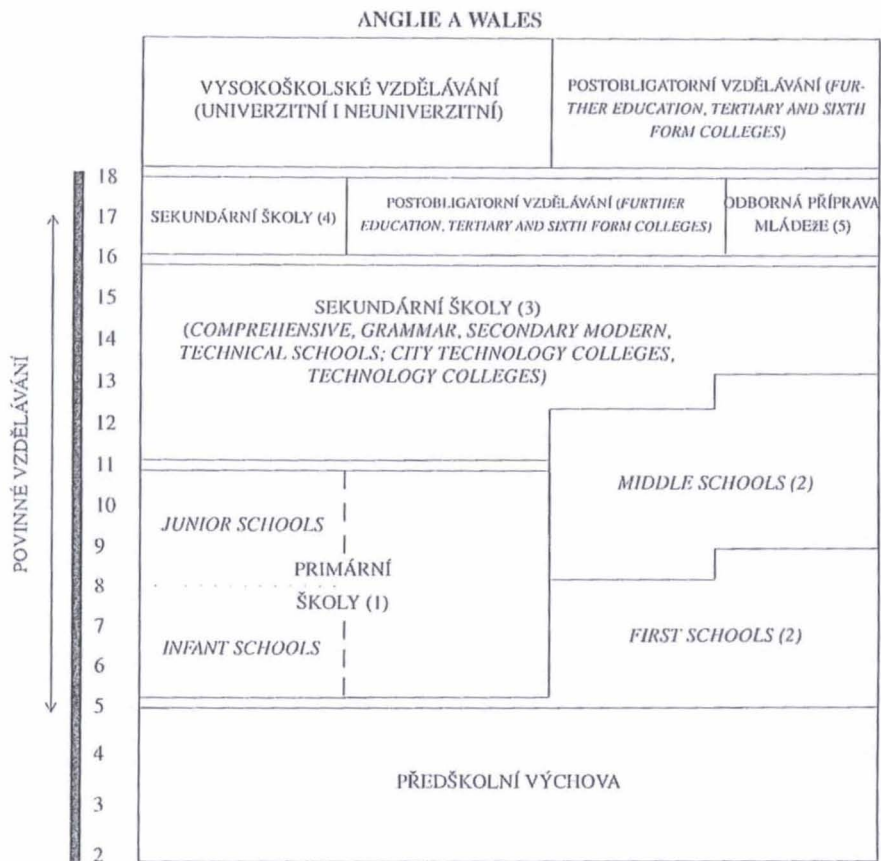
Pojem historické vzdělání je poměrně široký a neurčitý. Většina lidí v českém prostředí si však pod ním představuje odbornost, již se zpravidla dosahuje vysokoškolským studiem. Znamená to, že na skutečné historicky vzdělaného člověka je považován obvykle ten, kdo absolvoval obor historie (dějepis) na vysoké škole

93

8. ročník	sestaví synchronický přehled žeskoslovenských a obouhých dějin
Schopnosti a dovednosti z oblasti časového a chronologického zřazování jednotlivých historických jevů, osvojené na základní škole	obohatit na střední škole o návyk synchronizovat dění v jedné historické oblasti s děním v oblastech jiných; sledovat jevy v dlouhodobém a nerovnoměrném vývoji a chápat každý jev v širších, celospolečenských souvislostech.
Proti převážně statickému osvojení charakteristických znaků historických období na základní škole	nutno na střední škole zdůrazňovat dynamiku i přechodných epoch.
5. ročník	V oblasti prostorové orientace
5. ročník	číst dějepisnou mapu a orientovat se v ní při doodrřování požadavků geografické terminologie;
6. ročník	získávat poznatky samostatnou prací s dějepisnou mapou a historickým atlasem;
7. ročník	přehledně zapisovat poznatky do sípě mapy a vytvářet jednoduché kartogramy;
8. ročník	vyvodit ze syntetické dějepisné mapy vývojové souvislosti a vývojové podmíněnosti.
Schopnosti a dovednosti pracovat se symbolickými pomocnými (mapy, schémata, grafy, diagramy, tabulky aj.) široce rozvíjené v konkrétní podobě na základní škole	je třeba na střední škole systematicky rozvíjet; především vést studenty k návyku lokalizovat jevy a časové historické jevy a jednotlivé lokality chápat v jejich historické i geografické podmíněnosti.
	V oblasti utváření elementárních základů logického myšlení při využívání názorových a textových pomůcek
5. ročník	slovně vyjádřit dílčí poznatky získané pozorováním názorových učebních pomůcek; uvědoměte číst a chápat text učebnice, případně literatury beletristického charakteru;
6. ročník	popisovat zobrazené události podle obrazového dokumentačního materiálu; vyhledávat v učebnici potřebné údaje a zřazovat je do logických souvislostí;
7. ročník	vyhledávat a zahrnovat dokumentační materiál, popisovat a vysvětlovat historicky významné události podle obrazového, zvukového a písemného dokumentačního materiálu; pracovat s populárně vědeckou literaturou a s výběrem komentovaných dokumentačních materiálů;

91

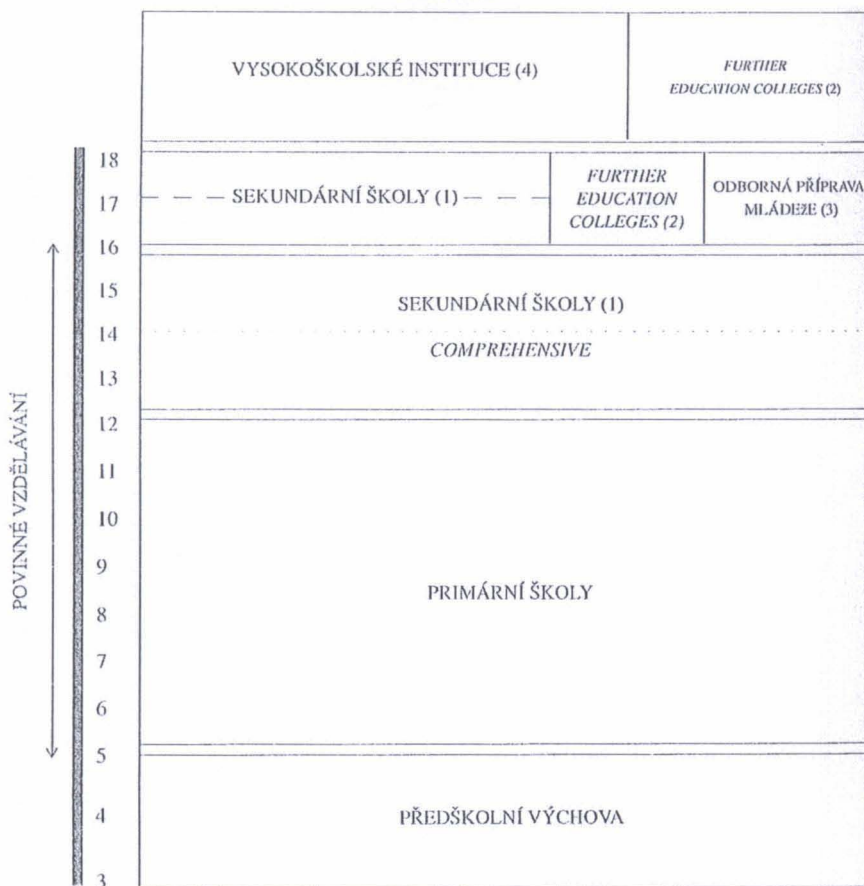
Č.2 Systém vzdělávání ve Skotsku, Anglii a Walesu, a pro Severní Irsko.

1. V některých oblastech patří do primárního vzdělávání samostatné školy, známé pod označením dětské (*infant schools*) a juniorské (*junior schools*). Dětské a primární školy mohou mít i třídy mateřských škol.
2. Dvouúrovňové systémy (primární a sekundární školy) a tříúrovňové systémy (první, prostřední a sekundární školy - *first, middle, secondary*) existují souběžně, podle toho, jak je vzdělávání poskytováno v každé jednotlivé oblasti podléhající místnímu školskému úřadu (*local education authority - LEA*).
3. Všichni žáci sekundárních škol ve Walesu a více než 90 % žáků sekundárních škol v Anglii navštěvují nevybřobové *comprehensive schools* (všeobecné/souborné školy) pro věkové skupiny od 11 do 16 nebo od 11 do 18 let. Většina ostatních dětí dochází do *grammar school* (gymnázii), určených pro děti ve věku od 11 do 18 nebo 19 let, nebo do *secondary modern schools* (sekundárních moderních škol) pro věkovou skupinu 11 - 16 let. Existuje také několik málo odborných (*technical*) škol a v poslední době se objevily i *city technology colleges* (městské technické koleje) a *technology colleges* (technické koleje).
4. Výuka na sekundárních školách pro žáky starší 16 let se označuje jako *Sixth Form Colleges* a řídí se školskými předpisy. Koleje *sixth form, Tertiary Colleges* (koleje terciární) nebo jiné instituce dalšího vzdělávání rovněž poskytují vzdělávání žákům ve věku nad 16 let. Všechny tyto tři typy kolejí se nyní řídí předpisy o dalším vzdělávání (*Further Education Regulation*) a nabízejí široký výběr akademických a odborných kurzů.
5. Odborná příprava mládeže (*Youth Training*) je zajišťována prostřednictvím smluv s nezávislými institucemi poskytujícími odbornou přípravu (často se jedná o soukromé zaměstnavatele). První dva roky je organizována do „jednotek způsobilosti“ (*units of competence*).

= hranice uvnitř určité úrovně/typu vzdělávání

SKOTSKO

1. 99 % sekundárních škol patřících Skotskému úřadu pro vzdělávání jsou *comprehensives schools* - všeobecné školy, které nabízejí všechny typy kurzů pro žáky různých schopností. Z těchto škol 90 % poskytuje šest let vzdělávání (4 roky povinného a 2 roky nepovinného sekundárního vzdělávání). Žáci mohou opustit školu ve věku 16 let. Zkoušky se obvykle skládají ve věku 17 let a zajišťují přístup k terciárnímu vzdělávání.

2. Koleje dalšího vzdělávání (*further education colleges*) nabízejí kurzy všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů na různých úrovních, od řemeslné až po získání diplomu. Ke studiu přijímají žáky, kteří současně navštěvují některé kurzy na sekundární škole. Koleje dalšího vzdělávání rovněž nabízejí kurzy pro tu složku programu odborné přípravy mládeže, která probíhá mimo zaměstnání ("off-the-job").

3. Odborná příprava mládeže (*Youth Training*) se uskutečňuje prostřednictvím smluv s nezávislými institucemi zajišťujícími odbornou přípravu, často se jedná o soukromé zaměstnavatele. První dva roky je organizována do „jednotek způsobilosti“ (*units of competence*).

4. Vysokoškolské instituce zahrnují univerzity, bývalé technické instituce, umělecké a zdravotnické koleje a instituce pro odbornou přípravu učitelů.

--- = hranice uvnitř různých úrovní/typů vzdělávání

- - - = začátek alternativy nebo konec určité úrovně/typu vzdělávání

SEVERNÍ IRSKO

	UNIVERZITNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (VČETNĚ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ)	POSTOBLIGATORNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH
18			
17	GRAMMAR SCHOOLS A SEKUNDÁRNÍ ŠKOLY	FURTHER EDUCATION COLLEGES(3)	ODBORNÁ PŘÍPRAVA MLÁDEŽE (4)
16	GRAMMAR SCHOOLS A SEKUNDÁRNÍ ŠKOLY (2,5)		
15			
14			
13			
12			
11	PŘÍPRAVANÁ ODDĚLENÍ GRAMMAR SCHOOLS (1)	PRIMÁRNÍ ŠKOLY	
10			
9			
8			
7	PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA		
6			
5			
4			
3			
2			

POVINNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

1. Na přípravných odděleních *grammar schools* (gymnází) se platí školné.

2. Sekundární vzdělávání je v současné době výběrové. Na základě výsledků zkoušek postupují žáci buď do gymnázia nebo do sekundárních škol. Oba typy škol poskytují podobný rozsah výuky, *grammar schools* pro žáky ve věku od 11 do 18 let a sekundární školy pro žáky ve věku od 11 do 16 let. Mnoho sekundárních škol nabízí vzdělávací příležitosti i pro žáky starší 16 let.

3. Koleje dalšího vzdělávání zajišťují široký rozsah akademických a odborných kurzů, určených pro osoby, které již nejsou ve věku povinné školní docházky.

4. Odborná příprava mládeže (*Youth Training*) zajišťují střediska odborného vzdělávání, *Community Workshops* (obecní semináře) a koleje dalšího vzdělávání.

5. V některých oblastech Severního Irska zajišťují sekundární vzdělávání žáků ve věku od 11 do 14 let tzv. *junior high schools* - nižší sekundární školy.

Č.3 Ukázka z učebnice: ODEHNAL,P.: Dějepis 7,(středověk, člověk a společnost), nakl.Prodos, Olomouc 2006, 1.vyd., ISBN 80-7230-155-1.

Avaři a Slované – Sámova říše

Arabové dokázali využívat a rozvíjet znalosti podrobených národů, což se projevilo i v řemeslech. Světznámé jsou jejich vzácné látky (hedvábí, brokát či damašek) nebo ručně tkané koberce. Ceněná byla i jejich elegantní glazovaná keramika. Navíc byli vynikajícími obchodníky: na jejich trzích bylo možné zakoupit zboží z území sahajících od Pobaltí a Skandinávie po pralesy tropické Afriky a od atlantických ostrovů až po Čínu.

Arabové se na nových územích Středomoří pečlivě seznamovali s tradicemi starověkých kultur. Překládali starověké duchovní i vědecké spisy – mnohé se dodnes zachovaly právě díky nim, například dílo Aristotelovo. Významných výsledků dosáhli Arabové v matematice (viz například dnes užívané pojmy arabská čísla či algebra), astronomii (tyto poznatky byly důležité pro obchodní cesty) a lékařství. Jeden z vynikajících arabských lékařů a myslitelů, známý pod latinským jménem Avicenna, se dokonce pokusil o encyklopedický souhrn všeho lidského vědění. Arabové také již v době před svými výboji vynikali v slovesných uměních, zejména v lyrické poezii. Zajímavostí je, že se nám z konce 10. století dochoval cestovatelský popis Prahy sepsaný jedním židovským obchodníkem, který žil na arabském území.

Astroláb sloužil k pozorování Slunce a Měsíce, umožňoval přesnější určování polohy. Tento byl vyroben muslimy ve španělském Toledu v 11. století.

ZAPAMATUJTE SI

Od 7. století vládne arabskému světu islám, náboženství založené bohatým kupcem Mohamedem. Arabové si podmanili rozsáhlá území v Asii, severní Africe a jihozápadní Evropě (Pyrenejský poloostrov). Arabská kultura a vzdělanost neměla ve své době ve světě konkurenci.

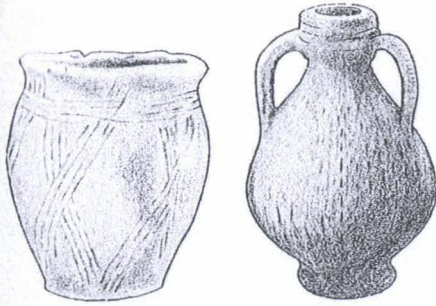
Společná obrana proti Obrům

5. Avaři a Slované – Sámova říše

Důležitou roli v životě starých Slovanů hrála pohanská božstva. Ochránci domu a rodiny se nazývali děda. Jednalo se vlastně o symboly staříčkových předků, kteří byli zobrazováni jako dřevěné sošky v podobě starců. Při stěhování do nového domu přenášeli Slované nejprve dědky. Nové území se tak stávalo „dědinou“, vlastnictví „dědů“ – předků. Také Češi při příchodu k hoře Říp nesli podle Kosmovy kroniky na ramenou dědky. Měli ostatně být právě dědci, kdo Čechům ukázal cestu do země zaslíbené.

Mocným pohanským bohem Slovanů byl Svantovít, bůh slunce, války a ochránce polí. Svantovít byl pán světa, proto měl čtyři tváře, které se obracely ke čtyřem světovým stranám. Bylo ale nutné předcházet také Peruna, boha blesků, či Moranu, která měla vládu nad zimou a smrtí. Obřad jarního vynášení Mor (smrtky ze slámy a hadří, zvané také Mařena) ze vsi a jejího topení v řece je na venkově dodnes živý.

18

Hrnek a dvouuchá nádoba
avarsko-slovanského typu.

V polovině 6. století se na středním toku Dunaje na území dnešního Maďarska usadili **Avaři**, **turkotarští kočovníci**. Věřili, že panovník v čele jejich říše je **jedná z pověření nebes**, která mu propůjčila vládu nad všemi čtyřmi světovými stranami. Všichni jeho poddaní byli otroky. Pověření nebes ovšem musel tento vládce neustále dokazovat, dokládat je svými vojenskými úspěchy a podmaňováním nových národů. Důležití pro ně byli zvláště zemědělci, kteří by je živili. **Avarská říše tedy žila v 6. a 7. století především z kořisti**, okrajově se Avaři věnovali ještě **pastevectví**. Nejvýraznějším rysem Avarů byla jejich **pýcha**. Svým chováním a vzezřením činili tak mohutný dojem na své současníky, že ti si tyto kočovné jezdce na koních, postavou ve skutečnosti malé, ztotožnili s obry – odtud pochází jejich pojmenování: Avar – Abar – Obr. Jejich opevnění ve tvaru kruhu se nazývá **hrink**.

Avarští panovníci, vedeni nutností mít stále úspěch, se snažili svou politiku vést velmi opatrně. Od samého počátku byli **nejdůležitějšími vojenskými spojenci Avarů Slované, usedlí zemědělci**. Jejich kmeny se již nepřesunovaly a pomalu se usidlovaly v Panonii. Mnozí Slované se dokonce usazovali uvnitř hranic říše. Spojenectví ale neznamenalo, že by Avaři chápali Slované jako sobě rovné – ve válkách je například stavěli do prvních řad svých vojsk, téměř jako živé štíty pro své vlastní vojáky.

Roku 626 avarský panovník vytáhl proti Konstantinopoli, centru východořímské říše. Jednalo se o doposud největší avarské tažení. Místní patriarcha tehdy poručil všem tamním malířům ikon, aby namalovali

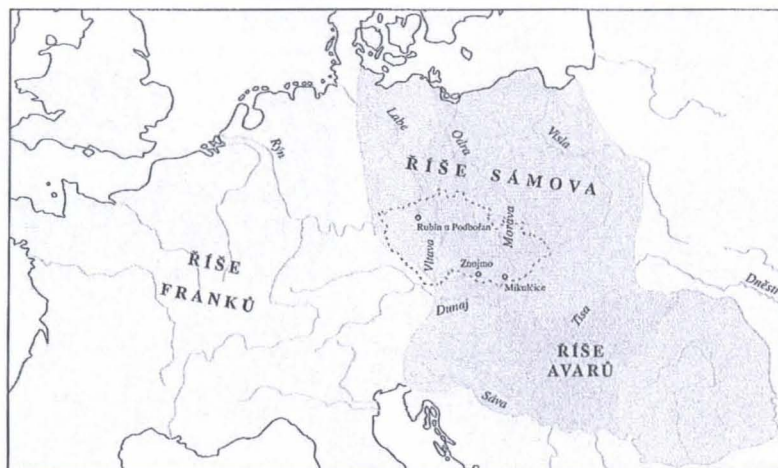
velké množství obrazů Panny Marie, které pak dal rozvěsit po celé délce hradeb. Avaři v útoku neuspěli a jejich vládce se zuřivě mstil na slovanských bojovnících. Nebesa dala na vědomí, že panovníka opustila, avarská pýcha byla ponižena.

Když Slované začali odcházet z Panonie, z prostředního avarského panství, bylo to Avary vnímáno jako vzpoura. Nevíme, zda tento proces začal již před obléháním Konstantinopole, nebo až po něm. Na okrajích avarské říše se slovanské kmeny daly znovu do pohybu a do jejich bojů s Avary se zapletl **franský kupec Sámo**. Ten tou dobou u Slovanů pobýval se svou ozbrojenou družinou, v tehdejších nebezpečných dobách pro obchodní výpravu nezbytnou – a **vzbouřené slovanské kmeny si tehdy právě Sáma zvolily za svého společného krále**. Pod jednotnou Sámovou vládou se potom nejen usnadnila společná obrana proti Avarům, ale zároveň se v bezpečí tohoto celku upevňovaly a posilovaly jednotlivé kmeny.

Takové sjednocení bylo zřejmým kompromisem, neboť neupřednostňovalo žádný zúčastněný kmen. Za odraz a zároveň symbol tohoto svazku by se dalo považovat dvanáct Sámových žen, dcer knížat stávajících i vznikajících kmenů.

Sámo (kresba Mikoláše Alše).

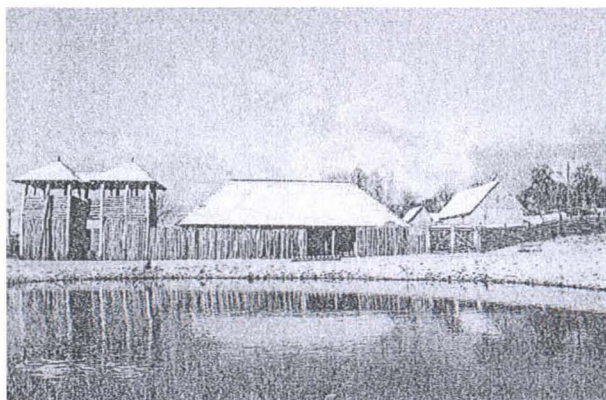

Sámova říše v sevření mezi Franky a Avary.

Jádro Sámova panství bylo pravděpodobně na jižní Moravě, vedle území Moravy k němu patřily také oblasti západního Slovenska, Čech a Korutan. Takto silný mocenský útvar se sice ubránil Avarům, ale zároveň vzbudil pozornost franského krále, který roku 631 proti Sámovi vytáhl s velkou výpravou. Její hlavní proud byl však zastaven a během tří dnů také poražen v pohraničí Sámovy říše u Vogastisburku, jak vypráví soudobá Fredegarova kronika.

Místo, kde se Vogastisburk nacházel, nebylo dosud spolehlivě určeno.

Sámo své říši vládl celých 35 let, zemřel někdy kolem roku 660. Po jeho smrti se říše rozpadla. Její účel byl však splněn, vnější nebezpečí již nehrozilo a nové slovanské kmeny byly plně ustaveny. Avarská říše tou dobou procházela těžkou krizí a také franská říše se zmítala ve vnitřních bojích. Kmeny Slovanů se zde tedy mohly nějakou dobu nerušeně vyvíjet.

Kromě vesnic existovala i opevněná sídla, hradiska, která měla funkci obrannou, správní, ale sloužila také jako centra řemesel a obchodu. Pracovali zde hrnčíři, hutníci či kováři; z kovů se vyráběla především rádla, srpy a nože. Hradisko byla velmi rozlehlá, zabírala prostor i několika desítek hektarů, protože mnohdy sloužila celému kmeni. Kolem dokola byla chráněna mohutným hlíněným valem, zpevněným dřevěnými rošty a dřevěnými hradbami. (Rekonstrukce hradiska z archeologického Modrá u Velehradu.)

Lidé žili v kůlových stavbách částečně zahlobených do země (proto se jim říká polozemnice), které měly jednu místnost. Podlaha byla tvořena pouze udusanou hlínou, v rohu místnosti stála kamenná pec. Zásoby obilí se uskládávaly do jam zvaných obilnice, které byly až 3 metry hluboké.

ZAPAMATUJTE SI

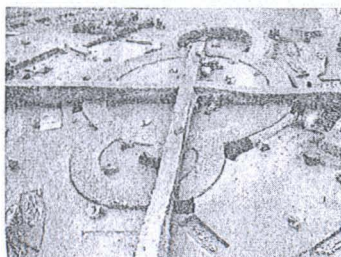
V 7. století se slovanské kmeny spojily proti Avarům. Za vládců si tyto kmeny zvolily franského kupce Sámua. Sámova říše byla prvním předstátním útvarem na našem území.

Křesťanská zvěst

6. Velká Morava

Křesťanství bylo pro pohany událostí zásadní a nezvratitelnou. Křtěncem se jim zřikal nejen pohanských bohů, tedy ďábla, ale také veškerého života, jehož byli tiito bohové součástí. Oddělil od sebe kmenové společenství a jeho tradice, celý řád, v němž odnepaměti kmen žil. A křesťanství, představitel kmen, byl závazný pro celý kmen. Pohané neměli strach z křesťanství, ale ze změny.

Koncem 7. století se ke křtu rozhodl jistý fríský kníže. Když vstoupil jednou nohou do křesťanské kádě, zeptal se ještě, jestli jeho předkové, králové a princové Frísů, jsou v nebi, nebo v pekle. Odpověď zněla, že samozřejmě v pekle, neboť nebyli pokřtěni. Nato kníže prohlásil, že se bude raději péci v pekle spolu s nimi, než aby si užíval nebeských radostí s nějakými mizernými cizinci.

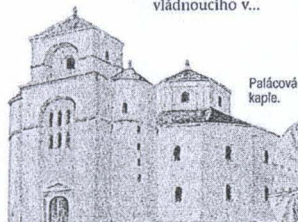
Byly to pravděpodobně Mikulčice, které byly již současníky označovány za Svatoplukovu „nevýslovnou pevnost“. Archeologové zde našli základy dvanácti zděných kostelů. Žilo zde asi 2 000 obyvatel.

Mikulčické baptisterium – křesťanská kaple s vodní nádrží, do níž se nořili lidé při křtu.

U DVORA KARLA VELIKÉHO V CÁCHÁCH

Einhard › Vítám vás v Cáchách, poutníci Aničko a Tomáši. Máte šfěstí, že je toto Bohem vyvolené místo právě počténou nejvznešenější a nejvelkolepější návštěvou Karla, nejmilostivějšího, nejspravedlivějšího, Bohem vyvoleného a korunovaného, velikého a všady mír přínášejícího císaře, vládnoucího v...

Palácová kaple.

skráně vložil papež znenadání císařskou korunu. Papež chtěl asi vyjádřit, že je v Evropě pániem. My ale víme, že opravdu vládne ten, kdo má silné vojsko. Kronikáři to pak nafoukli, jak bývá jejich zvykem. To asi ostatně znáte, ne?

Anna: Tíme, musíme do středověku? Neříká se mu náhodou, temný? Krutost hrubých válečníků, chlad z kamenných zdí, lemná záklouť loučemí osvětlených chodeb, z nichž může udeřít ruka najatého vraha. To přece známe z pověstí. Tomáš: Hele nestráš, mezi římskými legionáři ses chovala suverénně, tak to dnes zvládneš taky. A podíváme se na císařský dvůr, provázet nás bude učenec Einhard [či ajnhard]. Je poradcem i příletem Karla Velikého, architektem, dvorním básníkem, diplomatem. Víš, oni se tehdy tak nespécializovali. A neboj se, Karel zemřel pokojně stářím. Navíc v Cáchách bude na co koukat, hodně se tam staví. Tak už nezdržuj nebo se do toho roku 805 netřeme a Einharda v Cáchách nezastihneme.

T› Počkej, Místě Einharde, neuraž se, ale takhle bychom se daleko nedostali. Nemohl bys s námi mluvit méně složitě, například jako když mluvíš se svými psáři?

E› Dobře, divně spěchání, ale budíž vaše vůle. Tedy – zanedlouho se císař s celým dvorem pohne dál. Zde však pobývá poslední dobou stále častěji a déle. Už nejpředjíždí od falce k falci jako dřív. Jeho hlava je šedivá a hlásí se stáří. I proto zde dal zbudovat několik skvostných staveb, ve kterých by mohl pobývat, přijímat poselstva i obracet duši k Bohu. Ted se těší nárherou nově dostavěné kaple, kterou založil a zasvětil Panně Marii. Pojďte, ukážu vám ji.

A› Je velkolepá. Připomíná mi chrámy v Ravenně. Nebo ne?

E› Ano, vskutku, ty znáš tamější překrásné chrámy? Obdivujeme je a myslíme, že se dokážeme vyrovnat římským architektem. Kaple má jako jeden z ravennských chrámů půdorys ve tvaru osmiúhelníku. A tady ty sloupky stály přímo v Ravenně. Na další výzdobu přikázal císař přivézt mramor i z jiných míst v Itálii. Přeje si obnovit slávu římské říše. Je nástupcem jejich posledních císařů. Právě před pěti lety byl v Římě korunován! Ale o tom jste jistě slyšeli?

A› Ano, to bylo roku 800. Jeho korunovaci př provázela jedna ze senzací vašeho života.

E› Máš pravdu, Karel byl poněkud překvapen, když při návštěvě Říma na jeho

T› My to známe z novin, ale ty ve vaší době nemáte. Co a jak se u vás vlastně píše?

E› U nás máme kodexy. Jejich výroba stojí léta práce a jsou velmi vzácné a drahé. Mniši v klášterních dílnách ozdobně přepisují texty na pergamen a zdobí je barevnými obrázky – iluminacemi. Doporučuji vám navštívit takovou dílnu, je to poučné. Císt a psát umí jen málo lidí, vlastně

jen ti nejvzdělanější kněží a mniši.

A› Kde se tady vlastně někdo může naučit psát? **E**› Císař nyní nařídil, aby každý klášter či biskupství založily jednu školu, při nich má být knihovna i scriptorium.

T› A císař sám umí číst a psát?

E› Chtěl se naučit a věnoval tomu značné úsilí, ale dobře psát přes veškerou snahu neumí. Nu, vždyť má k ruce psáče. Ale početní umění ovládá a zná několik jazyků. Je i velmi zbožný, do této kaple zde v Cáchách dal přivézt řadu svatých relikvií, pro které přikázal vyrobit drahocenné schránky.

Karel Veliký › (prochází kolem):

Zadrž, moudrý a slovutný Einharde! Nebo tě budoucí pokolení obviní, že můj obraz vylepšuješ. Víš sám, že bez učených mužů na mém dvoře bych mnohé nedokázal, bez tebe, věhlasného Alkuina z Yorku, který přibyl až z Británie, učeného Theodulfa, životem svatého Pavla Diacona [či diakona] i Bohem daného Godescala. Nezapomeň ale pro samou chválu učenosti mladým poutníkům vyličit mé úspěchy v poli válečném!

Korunovace Karla Velikého v Římě na miniatuře.

Jak jsem válčil s Araby na jihu a s Avary na východě a se saským Vidukindem i jak jsem Sasy potrestal za jejich odpor! Nu, spěchám na hon na zubry a kance; poslové z východu by si měli užít!

T› Císař měl pravdu, i my víme, že Karel byl tvrdý válečník, bojoval téměř celý život.

☞ Pravda, porazil Langobardy, Bavyry, Charváty, vedl války s Avary, Dány i Slovany. Všude vítězil, připojoval území, zakládal zbrojné marky, vybíral poplatky, šířil svatou víru a také hojně treslal. Dnes, když je stár, nejvíce vzpomíná na lažení proti Arabům, těm strašlivým válečníkům. Tehdy je sice zastavil, ale ztratil jednoho ze svých nejskvělejších bojovníků, rytíře Rolanda. Snad se najde umělec, který jednou zvění v hrdinské básni jeho statečný příběh. To byl vzor křesťanského bojovníka. A pak také často myslí na svého mocného protivníka, saského vévodu Vidukinda. Ve válce s ním dal kdysi najednou popraviti, říká se, přes 4000 saských bojovníků. Přemožený Vidukind se pak poddal, stal se křesťanem a spojencem Karlovým.

▲ To je smutné vyprávění. Ale císař Karel prý dbal i o zákony.
 ☞ Ano, zavedl vydávání královských nařízení, tzv. kapitulářů, kterými uplatňuje svou moc nad rytíři i duchovními v celé zemi. Dal sepsat staré zákony. Říši rozdělil na hrabství a správou pověřuje své nejlepší muže, kteří se osvědčili v boji i dalších službách. Vysílá do hrabství své posly, vybavené pravomocemi, aby dohlíželi nad dodržováním pořádku. Pečuje též o budování silnic a mostů. Zavádí nové, kvalitní mince a dbá o obchodní péči o míry i váhy. Jeho činnost v tomto ohledu je mnoho.

▲ Mistře Einharde, nemohl bychom se ještě trochu porozhlédnout po Karlově sídle?
 ☞ Ach, to se mi nezdálo tak zajímavé, ale češ-li, rád vám je ukážu. Pojdme třeba nahlédnout do paláce, pořádá se tam hostina na počest vyslanců. Právě se všichni vrátili z lovu. Uvidíte, jak vznešeně umí náš císař stolovat.

▲ Tolik lidí a toho halasu, zvláštní hudba a ta podivná vůně!
 ☞ To se přece mísí vůně svíc a otevřených ohňů s vůní pokrmů a všech těch kůží, které jsou zde na stolicích, na zemi i na stěnách. Všichni zde jsou oděni ve svých nejskvostnějších úbořech. Vidíte ty skvostné

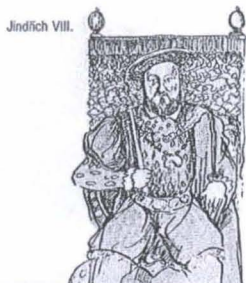
spony, které spínají těžké pláště, často protkávané zlatými a stříbrnými nitěmi, na pravé straně ramenou? Za jednu takovou byste jistě pořídili vesnici i s poddanými. Dnes je v přepychu i Karel, i když každý ví, že nejráději chodí oděn do prostého franckého oděvu, nemiluje cizokrajné látky a vysmívá se zjemnělosti. Hledte na jeho krásný meč zdobený drahokamy. Držadlo a závěsník jsou celé ze zlata a stříbra. Karel musí na posly z východu náležitě zapůsobit.

☞ Je tu mnoho sloužících. Máte tu i domy k bydlení pro služebnictvo, vojáky a k ubytování hostů a také třeba stáje? A řemeslnické dílny?
 ☞ Samozřejmě, našli bychom je tam vzadu za palácem – ale to není nic zvláštního. Dovolíte-li, rád bych se vám i trochu pochlubil. Začal jsem sepsávat činy našeho císaře. Vzor jsem našel v počínání velkých římských historiků. Snad se mi podaří dílo zdárně dokončit, nazval jsem ho prozatím prostě – Život Karla

☞ A co to jedí? Co je ve všech těch velkých mísách a mohutných džbáněch a konvicích?
 ☞ I pojdte ochutnat. Jídla i místa u stolu je dost. V konvicích je nejlepší víno a v mísách různé kaše, většinou hojně slazené medem. Ale nejchutnější je dovedně upravené maso z domácích zvířat i drůbeže, ale především z divoké zvěře. Naši kuchaři používají k jeho úpravě mnoha bylin, které jim přinášejí kořenářky. Občas se užije i pronikavě vonící koření z Orientu, to je pak chuť!

Velikého. Právě jsem sepsal kapitulu o vlastnostech císaře: „Karel byl střídmy v jídle a pití, střídlnější ovšem v pití, neboť v nejvyšší míře hnušlo se mu opilství...“
 ▲ Díky, díky, Einharde, jestli tě to potěší, my tvé dílo známe. Máme ta slova v učebnici. Ještě žes je zapsal, díky tobě jsou Karlovy činy výtěžně zachovány.
 ☞ No, večer se přiblíží, rád jsem vás provedl – a vy jste mne na oplátku velmi potěšili.

PO STOPÁCH

- ▶ Kdo mohl mít prospěch ze vzniku nových církví v období reformace?
- ▶ Kdy vládli v Anglii Tudorovci a co důležitého se odehrálo ve vztahu k papeži a Španělsku?
- ▶ Jaké války byly vedeny v 16. století ve Francii? Jak skončily?

◉ Kde se stal kalvinismus státním náboženstvím? V kterých dalších zemích došlo k reformaci?
 ◉ Které dynastie vládly v Anglii v 16. a 17. století? Co je o vládě Jindřicha VIII. a Alžběty I. vyznačeno na časové přímce? Kdy se stal Jindřich hlavou anglikánské církve?
 ◉ Jaké byly rozdíly mezi anglickým a španělským loďstvem i posádkami ve střetnutí roku 1588? Jak skončilo? Co již víme o Drakeovi?

A B C ...

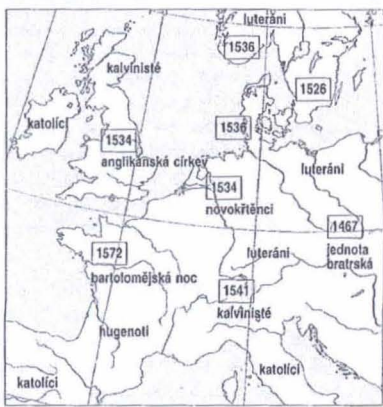
Armada – označení loďstva Španělska, v té době nejsilnější námořní mocnosti **bartolomějské noci** – uskutečnění zákeřného plánu, kdy při příležitosti svatby Jindřicha Navarského s dcerou Kataliny Medicéjské bylo v Paříži shromážděno několik tisíc hugenotů; byli povražděni 24. 8. 1572; katolická církev masakru nezabránila **buržoazie** – str. 150 **edikt nantský** – jeden z nejdůležitějších francouzských zákonů zaručující náboženskou svobodu hugenotů* na části území Francie **kompromis** – str. 71 **státní náboženství** – jedině státem povolené náboženství – v 1. polovině 16. století luterství ve Švédsku, Dánsku, Norsku; v Anglii král hlavou anglikánské církve; katolicismus ve Španělsku

Monarchie na výšluní IDS 10. V. Sagelles: Zvaná, které zasáhly do vývoje Evropa I.

Španělsko - Velká Británie

SOUPEŘENÍ VELMOCÍ A ŠÍŘENÍ REFORMACE

Reformace v životě států i společnosti
 Reformace měla ve státech s různou úrovní výroby i života odlišnou sílu, podobu i dosah. Někde došlo k vnitřním válkám – náboženským konfliktům. Někde reformace zvítězila a nové církve se v zemi staly jediné povolenými, jinde byla poražena. Také se setkáváme s pokusy o náboženskou toleranci (edikt nantský ve Francii, Čechy, Polsko). Boje byly současně zápasem o moc a převahu v samotné zemi i v Evropě a také o možnosti dalších výbojů do zámorí. Náboženské odlišnosti souvisely i s úrovní hospodářství – luterské, a zejména kalvínské země byly vyspělejší než katolické.

Anglie za Tudorovců - vznik anglikánské církve
 Po skončení války růží nastoupil v roce 1485 v Anglii rod Tudorovců a v roce 1603 rod Stuartovců.

Jindřich VII. 1485 konec války růží	1509 upevnění země a královské moci	Jindřich VIII. 1534 vznik anglikánské církve	1547	Alžběta I. 1558 rozvoj obchodu a námořní dopravy, období „alžbětské renesance“	1588 porážka španělské Velké armady – F. Drake	Jakub I. 1603	Jakub II. 1625 pronikání do kolonií Angličanů v Americe	1642 počátek občanské války
---	--	--	------	--	---	------------------	---	--------------------------------

Soupeření Anglie a Španělska

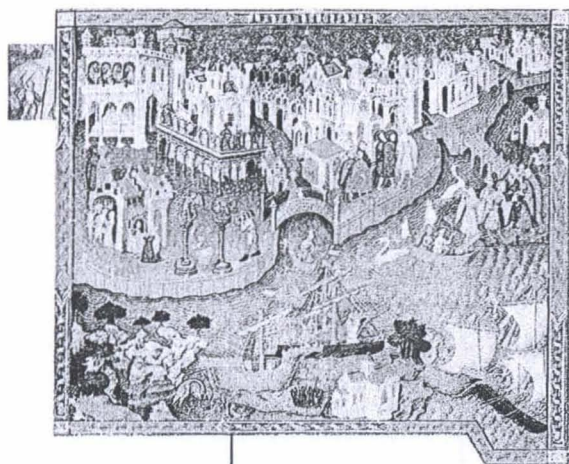

Španělsko
 kořist ze Sifedni a Jižní Ameriky
 zlato indiánů dovážené do Španělska
 slouží k přepychovému životu dvora a šlechty
 města slabá
 koloniální velmoc
 nepodniká, nerozvíjí se

Velká armada
 španělské ozbrojená moc
 španělské loďstvo zvané též „nepremozitelná Armada“
 130 válečných lodí (mezi nimi 4 obrovské galery, 4 galeasy, 90 sífedených velkých lodí – karaky, fregaty)
 na palubě: 8000 námořníků, 20 000 vojáků k boji na palubách a při vylodění, 2630 děl
 velitel: zkušený válečník z pozemních bojů
 plán – způsob bojů: setkat se s loďstvem Anglie v otevřeném bitvě
 výsledek: porážka – loďstvo částečně rozplyněno = návrat asi třiceti lodí kořem Anglie a Irsku

Anglie
 rozšiřování řemeslné výroby, chovu ovcí a výroby vlny měštanů a šlechty
 rozvoj obchodu, zakládání obchodních společností a bank
 mohutné loďstvo, rozvoj mořeplavby
 počátky kapitalistické společnosti

Anglická strana ve střetnutí se Španělskem
 anglické loďstvo – narychlo zbudované, o něco početnější (asi 200 mnohem menších lodí – plachetnic přezbrojených a doplněných děly, pobřežní plavidla a lodí obchodníků), pomoc Nizozemců na palubě: námořníci, lodníci i velitelé s mnoha zkušenostmi z plavby a bojů, i pirátských plán – způsob bojů: rychlými lodními napadání a útočit na koráby = postoupná likvidace Armady (v bitvě využili rychlosti a počasti, španělské lodě rozšířily)
 výsledek: dokonalé vítězství – první námořní bitvy, které rozhodla děla

Mongolů a dosáhnout i přijetí na dvoře chánů, z politických kontaktů však opakovaně sešlo. Evropané ale poznali vzdálené krajiny, jejich mravy i bohatství a inspirovali další. Snad nejznámějším z nich byl Marco [marko] Polo (na obrázku vlevo uprostřed, obrázek nahoře ukazuje jeho návrat z cest zpět do Benátek).

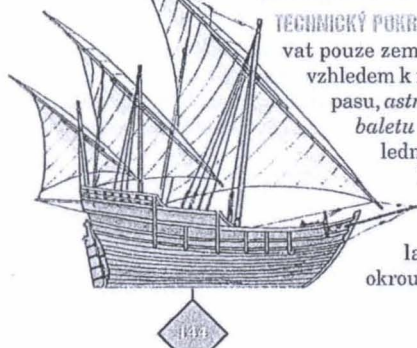
BÁJE A SNY Již od dob křížových výprav snili Evropané o bájně říši kněze Jana, křesťanském království kdesi v Africe, v němž viděli spojení pro své boje s islámem. Později bylo Portugalci navázáno spojení s křesťanským vládcem Etiopie, jehož moc však legendě zdaleka neodpovídala. V polovině 13. století se ovšem zdálo, že společenství může nabýt jiné podoby. Mongolové dobyli Bagdád a jejich náboženská tolerantnost a jistá náklonnost ke křesťanství z nich udělala v očích některých křesťanských vládců možné spojení. Francouzský král Ludvík IX. i římský papežové vyslali na východ misionáře a posly, aby navázali přátelské vztahy. Těmto mužům se sice podařilo pokřtít několik tisíc

MARCO POLO Pocházel z benátské kupecké rodiny a roku 1271 se spolu se svým otcem a strýcem vydal na cestu do Číny. Zůstal tam 17 let a získal si chánovu důvěru, takže vykonával z jeho pověření nejrůznější státní úkoly. Naučil se místní jazyk a cestoval. Po návratu do Benátek byl v bitvě s Janovany zajat. Ve vězení diktoval své paměti, které vyšly pod názvem Milion. Jak titul napovídá, Polovi šlo o to, seznámit Evropany s neuvěřitelnými hodnotami a rozměry krajů, jež poznal. Informoval i o všedním životě a zvycích národů Orientu.

Kniha vzbudila velký zájem, později však byla zatlačena populárnějším Mandevilovým cestopisem ze 14. století. Ten se sice daleko více než Polův Milion vzdaloval skutečnosti, pro středověkého čtenáře byl však atraktivnější.

STRACH A PRVNÍ ÚSPĚCHY Evropané si zemi představovali plochou, omývanou oceánem. Za ním žily příšery předpekli, za kterým mělo být peklo samo. Vzdělanci sice již dávno věděli, že země je kulatá, avšak tento názor se šířil jen velmi pomalu. A přesto se první mořeplavci vydávali na širý oceán. Hledali nové země, dobrodružství i bohatství; mimo jejich zájem nestálo ani hledání dalších obchodních spojnic s Indií. Angličtí, holandští, francouzští či portugalští námořníci ve službách bohatých šlechticů či měšťanských uskupení ale naráželi na potíže, které ze středomořské plavby neznali.

TECHNICKÝ POKROK Zpočátku byli schopni určovat pouze zeměpisnou šířku – postavení lodi vzhledem k rovníku. Teprve ze spojení kompasu, *astrolábu* (na obrázku vpravo) a *arbaletu* dokázali zjistit, na kterém polodníku se jejich loď nachází.

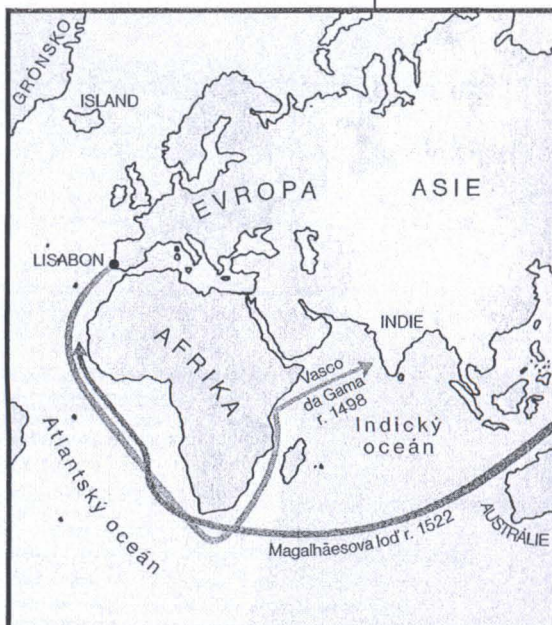
Dalším důležitým technickým předpokladem pro delší plavbu byl nový typ lodi – karavella (na obrázku vlevo), střídající okrouhlá obchodní plavidla minulých

století. Karavela byla lehčí, potřebovala menší posádku a byla lépe ovladatelná. Využívala i speciální plachtoví, umožňující plout proti větru. Díky těmto zlepšením se Evropané mohli vydávat stále dále. Získávali nové zkušenosti, potlačovali prvotní strach a nedůvěru, vznikaly lepší a přesnější mapy.

PORТУГАЛЦИ Mořeplavbě 15. století vévodili Portugalci, malý, ale odvážný národ Pyrenejského poloostrova. Organizátorem a štědrým podporovatelem objevitelských podniků byl princ Jindřich Mořeplavec (1394 – 1460). Žádného z nich se nezúčastnil, ale na svém dvoře v Sagresu soustředil tvůrce map, vědce i nejlepší námořníky. Impulzem pro cesty se stal rok 1415, kdy se Portugalci zmocnili severoafrického města Ceuty [seuty]. Poté se snažili směrem na jih obepnout Afriku a najít cestu do Indie. Roku 1469 dosáhli rovníku a roku

1487 Bartolomeo Diaz objevil mys Dobré naděje a pronikl do Indického oceánu.

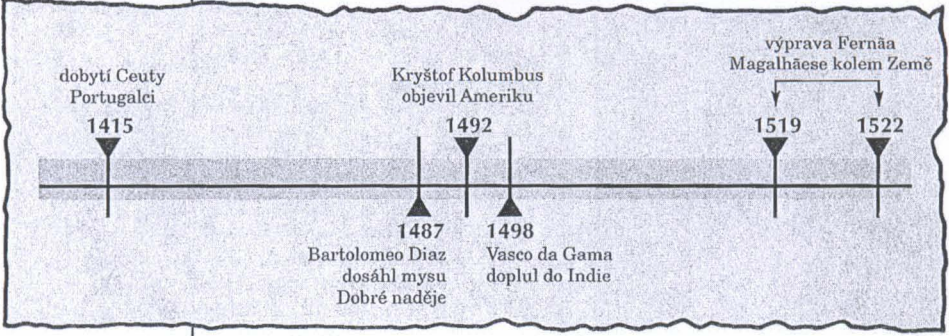
Na jeho úspěchy navázal Vasco [vasko] da Gama. V červenci 1497 vyplul se čtyřmi loděmi z Lisabonu a po ročním putování přistál v květnu 1498 v Kalkatě. Nová cesta do Indie byla nalezena. Po celé 16. století kontrolovali Portugalci obchod v Indickém oceánu. Jediným soupeřem jim byli Arabové. Symbolem

jejich převahy bylo obeplutí světa, které uskutečnil po velkých útrapách rodák z portugalského Porta Fernão Magalhães ([fernao magaljanyš], na obrázku). Vyrazil s pěticí plavidel ze Seville v srpnu 1519; v září 1522 se vrátilo do Španělska pouhých 18 námořníků na jediné lodi Viktoria a bez svého velitele. Teprve na konci 16. století se začali v Indickém oceánu prosazovat Holanďané.

Zatímco Portugalci začali s dobýváním afrického pobřeží, před Kastilií a Aragonem stálo dokončení reconquisty. Pád Granady (r. 1492) a vznik sjednoceného španělského království představovaly dva důležité předpoklady pro zahájení objevitelských cest tohoto národa.

ŠPANĚLÉ

145

DĚJEPISNÉ MINIMUM:

předpoklady objevných plaveb

Marco Polo

technické novinky

portugalské cesty

Bartolomeo Díaz

„východní“ a „západní cesta“ do Indie

Vasco da Gama

Fernão Magalhães

1519 – 1522

Kryštof Kolumbus

r. 1492

Amerigo Vespucci

Amerika

kolonizace Ameriky

Inkové

Aztékové

Mayové

VYSVĚTLUJEME:

manufaktura – rukodílná výroba, kde byl každý z dělníků specializován jen na určitou, dílčí práci při zhotovování celého výrobku; dosáhl tím větší zručnosti, rychlosti, ubylo nepovedených kusů; výroba se tak zrychlovala a soustředění dělníků v jedné hale dovolovalo účinnější využití jednoduchých strojů
 astroláb – přístroj, jenž umožňoval změřit úhel, který svírala hvězda na obloze s horizontem
 arbalet – pravítko, které se posouvalo po ramenu se stupnicí, tak aby jeho vrchol a oko tvořily přímkou směřující k hvězdě na nebi; hodnoty získané z pravítka se pak pomocí tabulek a data měření daly přepočítávat na zeměpisnou délku

DŮLEŽITÁ DATA:

- r. 1487 – Bartolomeo Díaz dosáhl mysu Dobré naděje
- r. 1498 – Vasco da Gama se dostal „východní cestou“ do Indie (obeplutím Afriky)
- 1519 – 1522 – výprava Fernãa Magalhãese obeplula svět
- r. 1492 – objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem „západní cestou“

KNIHOVNIČKA:

Ilustrované dějiny světa 8 - Dobývání nových světů, Praha 1994
 A. Skřivan, P. Krivský: Moře, objevy, staletí, Praha 1980
 R. Humble: Objevitelé neznámých dalek, Bratislava 1992

OTÁZKY A ÚKOLY:

- 1) Jaké byly předpoklady objevných plaveb?
- 2) Vyprávěj o Marku Polovi.
- 3) Jaké technické novinky pomohly prvním mořeplavcům přes oceán?
- 4) Popiš objevné plavby Portugalců.
- 5) Kdo poprvé obeplul svět?
- 6) Popiš objev Kryštofa Kolumba. Kdo dal jméno novému kontinentu?
- 7) Jak si počínali kolonizátoři z Evropy v Americe?
- 8) Co víš o kultuře Inků, Aztéků a Mayů?

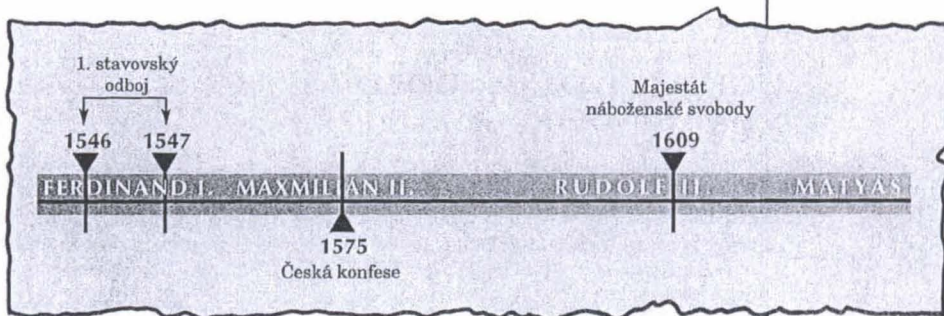

v Říši pod názvem Augšpurská konfese a řídila se zásadou „čí země – toho náboženství“. Náboženství si tedy svobodně mohla volit vrchnost (šlechtici), její poddaní se této volbě museli přizpůsobit. Protože však dohoda o České konfesi byla potvrzena jen ústně, pokračovali nekatoličtí stavové v této záležitosti v dalším naléhání na panovníka.

RUDOLF II. Úspěchu dosáhli až roku 1609, kdy si na Rudolfovi II. (1576 – 1611, na obrázku) vymohli vydání tzv. Majestátu náboženské svobody. Podle ustanovení Majestátu mohl každý obyvatel Čech a Moravy – tedy i poddaný – svobodně vyznávat víru. V tehdejší Evropě se jednalo o náboženskou svobodu ve svém rozsahu ojedinělou. Její platnost však netrvala dlouho.

MATYÁŠ A CESTA KE STAVOVSKÉMU ODBOJI Po Rudolfovi II. nastoupil jeho bratr Matyáš (1611 – 1619), který jako bezdětný prosadil za svého nástupce na český trůn bratrance Ferdinanda ze štyrského rodu Habsburků (zvaného později Ferdinand II.). Ten byl známý jako bojovný obhájce katolické víry a zároveň i absolutistické vlády, což situaci v Čechách postupně přiostrfílo. Nakonec se boj o dodržování Majestátu rozhořel naplno.

Ferdinand I. 1526 – 1564	Maxmilián II. 1564 – 1576	Rudolf II. 1576 – 1611	Matyáš 1611 – 1619
-----------------------------	------------------------------	---------------------------	-----------------------

DĚJEPISNÉ MINIMUM:

Ferdinand I. Habsburský
1526 – 1564

první stavovský odboj

Jezuité v českých zemích

Maxmilián II.

DŮLEŽITÁ DATA:

- 1526 – 1564 – vláda Ferdinanda I. Habsburského v českých zemích
- 1546 – 1547 – první stavovský odboj
- r. 1575 – ustavení České konfese
- 1576 – 1611 – vláda Rudolfa II.
- r. 1609 – vydání Majestátu náboženské svobody Rudolfem II.

FRANCKÁ ŘÍŠE	481 CHLOUVÍK KRÁLEK		751 NÁSTUP KARLOVČO	KARL V. I. POČÁTEK NÁSTUPU
ANGLIE				
BYZANC		527–565 JUSTINIÁN	ÚTOKY ARABŮ, SLOVANŮ	
CHRISTIANOVÉ			622 ÚTEK MUHAMMADA Z MEKKY	732 BITVA U POITIERS
SLOVANSÉ		PRONIKÁNÍ DO STŘEDNÍ A JIŽNÍ EVROPY		
ČESKÉ ZEMĚ			SÁMOVA ŘÍŠE	
	500	600	631 BITVA U WOGASTISBURGU	700

❏ Břetislav si opatřil nevěstu na knížetě velmi neběžným způsobem: unesl ji z kláštera. Šlechtická dcera Jitka, jeho budoucí choť, ovšem nebyla jeptiškou, v klášteře byla na vychování. Udělejte si o Břetislavovi a Jitce referát.

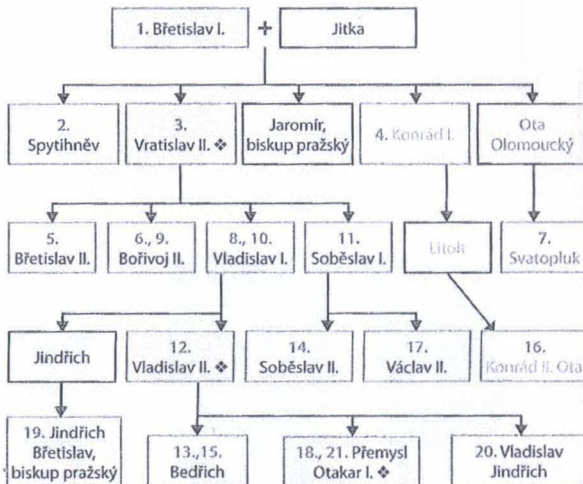
❏ Přijďte na to, proč Břetislav nemohl Jitčiny rodiče jen tak požádat o její ruku? Pokud jste zjistili, jaká chyba je v úryvku z Dalimilovy kroniky o Břetislavových rodičích Oldřichovi a Boženě, bude to pro vás hračka.

- ti, kteří vládli v Čechách
- ti, o kterých se píše v učebnici
- čísla určují pořadí vlády
- ❖ královský titul
- pražští Přemyslovci
- olomoučtí Přemyslovci
- brněnští Přemyslovci

kem a byli dostatečně majetní, aby si mohli pořídit zbroj a koně. V této době u nás nemůžeme ještě mluvit o šlechtě, protože své postavení nikdo neměl dědičně. Družina měla stejný osud jako její kníže. Pokud byl sesazen, i jeho družiníci přišli o své postavení a často i o život. Stejně tvrdý pád čekal i družiníka, který by svého knížete zradil.

Problémy s nástupnictvím vyřešilo až zavedení zásady prvorozenectví za krále Přemysla Otakara I. na konci 12. století. Znamenalo to, že na trůn má nárok pouze prvorozený syn panovníka.

- ❖ Vysvětlete důsledky zavedení stařešinského řádu.
- ❖ Kdo se mohl stát členem knížecí družiny? Jaký vztah byl mezi knížetem a jeho družinou?
- ❖ Co znamenala zásada prvorozenectví?
- ❖ Zopakujte si, co víte o sporech mezi papežem a císařem, o Fridrichu Barbarosovi a o situaci ve Svaté říši římské ve 12. století. Všechno to totiž souvisí s královskými tituly, které získala přemyslovská knížata. A o tom se teď začnete učit.

Rodokmen Přemyslovců od Břetislava I. po Přemysla Otakara II.

SHRNUTÍ

❏ Prohlédněte si rodokmen. Břetislavovi se sice podařilo zachránit Přemyslovce před vymřením, ale na první pohled vám je jasné, že stařešinský řád mohl jakž takž fungovat jen v generaci jeho synů.

Přečetli jste si v barevném pruhu na str. 19, jak se ve středověku určovala dospělost? Pokud ne, udělejte to. Hned přijďte na to, proč při takovém množství Přemyslovců v jedné generaci bylo velmi obtížné stařešinský řád zachovávat.

Sledovali jsme společně vývoj českého knížectví od dob, kdy první známý Přemyslovec přijal na Velké Moravě křesťanství, až do chvíle, kdy se česká knížata začala pokoušet získat královský titul. Seznámili jste se s několika českými panovníky, víte, jak rozšiřovali území svého státu i jak se starali o jeho správu. Víte také, jaké vztahy měli s okolními státy.

- ❖ Vysvětlete význam založení pražského biskupství. Porovnejte tuto událost s cyrilometodějskou misí. Najdete nějaké podobnosti?

22. DĚDICTVÍ VELKÉ MORAVY

Rozkvět, vzestup a téměř vzápětí následující úpadek byl osudem mnoha raných říší. V dějinách se s ním setkáme ještě mnohokrát. Potkal i Velkou Moravu. Její dny se naplnily brzy po smrti knížete Svatopluka (894). Vyprávění o jeho třech synech a nezlomeném svazku prutů je vyprávěné, ale ve své podstatě odráží skutečnost. Svatoplukovi synové se opravdu nedokázali shodnout a svorní nebyli ani velmoži. Tak se oslabená říše stala počátkem 10. století snadnou kořistí pro maďarské nájezdníky, kteří vtrhli do střední Evropy. O dynastii Mojmirůvců nemáme dále zprávy. České země a Slovensko, sjednocené dočasně pod jednou vládou, se od této doby vyvíjely už samostatně. V Čechách vznikl přemyslovský stát, který později zahrnul i Moravu. Slovenské území postupně ovládli Maďaři.

Hradiště

Velkomoravská říše zmizela z mapy Evropy, ale zůstalo svědectví o její velikosti a slávě. Dlouho po jejím zániku však o ní nebylo nic bližšího známo.

Teprve v polovině našeho století začali archeologové odhalovat, co se skrývalo pod nánosy věků.

Během archeologických vykopávek vědci objevili několik výstavných sídel, která sloužila knížeti. Říkáme jim hradiště. Dvě z nich byla přímo velkolepá. První se nacházelo v Mikulčicích. Snad to byla ona „Rastislavova nevyzpytná pevnost“, kterou obdivovali Frankové. Stál zde kamenný palác pro knížete a jeho družinu, dvanáct kamenných kostelů a budovy, v nichž pracovali řemeslníci. To celé bylo obehnané dokonale postavenou hradbou. Hradiště bylo neobvykle rozsáhlé. Patřily k němu ještě dvorce velmožů i sídliště řemeslníků a rolníků pracujících pro knížete. I ty byly důkladně opevněné. Druhé významné hradiště se nalézalo ve Starém Městě u Uherského Hradiště. V mnohém se už podobalo středověkému městu. Žilo a pracovalo tu mnoho řemeslníků, pořádaly se trhy. Hradiště leželo na průsečku obchodních cest, proto sem jistě přicházeli i cizí kupci. Samostatně opevněné dvorce si začali stavět i bohatnoucí velmoži. Jeden z nich stál v Pohansku u Břeclavi. Sestával z paláce, kostela a hospodářských stavení. Můžeme ho považovat za předchůdce středověkých hradů.

Ženy nosily zlaté šperky, náušnice a prsteny bohatě zdobené filigránem (splétanými drátky), náhrdelníky se závěsky. Typickým velkomoravským šperkem byl gombík – knoflík, který sloužil ke spínání oděvů i k jejich ozdobě. Různě zdobené gombíky bývaly stříbrné i zlaté. Ozdobnou součástí mužského oděvu byly kožené řemeny zakončené zlatými nákončemi. Také ostruhy (součást jezdeckých bot sloužící k pobízení koní) byly umělecky zpracovány podobně jako meče, dýky nebo nože

Velkomoravská říše měla úzké styky s Byzancí. Dokazují to mimo jiné také nálezy zlatých mincí císaře Michaela III.

Co se našlo v Mikulčicích

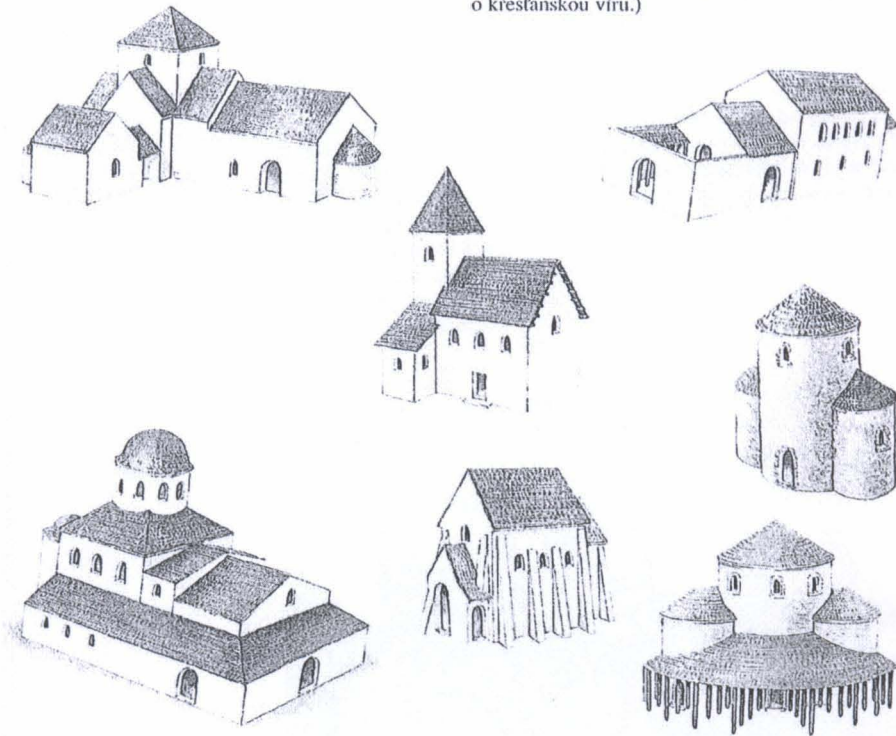
Soudí se, že výstavné Mikulčice mohly být středním městem velkomoravského knížete. Archeologové zde našli mnoho pozoruhodných předmětů dokonale řemeslně vypracovaných. Tak jako se na Moravě střetaly zájmy byzantské a římské církve, mísily se tu i různé kulturní vlivy. Přicházely ze západní Evropy, Itálie i z Byzance. Inspirovaly umělce a řemeslníky, kteří je nejen napodobovali, ale i dále rozvíjeli. Tak se vytvářela svébytná velkomoravská kultura. Dokládají to rozmanité církevní i světské stavby, zdobené mnohdy nástěnnými malbami malovanými do mokré omítky – freskami – i nejrůznější řemeslné výrobky z keramiky, dřeva a kovu. Předměty ze dřeva byly dovedně zpracované, jak svědčí různá vědra, součásti luků nebo vrše na chytání ryb. Nejpozoruhodněji se rozvíjela umělecká řemesla, především šperkařství. Právě při výrobě šperků se uplatnil osobitý moravský styl.

Staroslověnské písemnictví

Vedle dědictví hmotné kultury se zachovalo také dědictví slova. Víme již, že Konstantin vy-

řadu staletí po zániku Velkomoravské říše (mezi 903 až 907) objevili archeologové rozsáhlá hradiště s mnoha světskými i církevními stavbami. Odkryté hroby ukrývaly bohaté nálezy přepychových předmětů i věcí denní potřeby. Svědčí o dovednosti našich předků stejně jako památky staroslověnské literatury.

tvořil pro Slované písmo. Položil tak základy staroslověnské literatury a umožnil jim zanechat písemné svědectví o sobě samých. Počátky staroslověnského písemnictví jsou nerozlučně spjaty s působením Metodějových žáků. Poté, co byli vyhnáni z Moravy, se někteří z nich uchýlili do Čech, kde dále sváděli těžký boj se zastánci latinských obřadů. Další odešli do právě pokřtěného Bulharska. Zde vykonávali bohoslužby slovanským jazykem a rozvíjeli své literární umění. Právě z jejich pera pocházejí staroslověnské legendy o životě svatého Konstantina a svatého Metoděje. (Za světece a světice byli ve středověku považováni lidé, kteří žili bezúhonným životem a významně se zasloužili o křesťanskou věru.)

Velkomoravské kostely měly už často podobu rotundy nebo baziliky, typické pro pozdější románské stavitelství

UNIT 6 Introduction to the Stuarts

6.1 Who planned the Gunpowder Plot?

Did you go to a bonfire party last November? If you did you would have seen fireworks as well as a 'guy' being burned on the bonfire. Why do we do this every year? And who is the 'guy' meant to be? You probably know the answers to these questions but do you know that the usual story about the Gunpowder Plot is not believed by some historians? They believe it was a put-up job by the King's chief minister, Robert Cecil, to discredit Catholics. As you will see it all revolves around a mysterious letter...

The background to the plot

You have already seen that during Elizabeth's reign England became a Protestant country. Catholics were sometimes persecuted but most stayed loyal to Elizabeth and were allowed to quietly get on with their lives. If they refused to attend church services the worst that happened to most of them was that they had to pay a recusancy fine. When James I became king in 1603 many Catholics hoped that he would abolish these fines. James himself was probably happy to leave the Catholics alone but there were many people in England, and in his government, who saw them as traitors and wanted them to be persecuted. James could not afford to be seen to be weak and in February 1605 he ordered a purge against recusants. By November 1605 over 5,500 Catholics had been arrested and convicted of recusancy.

The official story

This is the story you might already know. It is certainly the story the government at the time wanted everybody to believe!

Source 1

A drawing of the alleged plotters. The caption is German. What does this tell you about the interest created by the plot?

Did you know?

The story goes that the riot in St Giles Cathedral in 1637 was started by a woman called Jenny Geddes. She was so angered by the reading from the new Prayer Book that she picked up her stool and threw it across the cathedral. The other women around her followed suit and soon chairs and stools were flying all over the place!

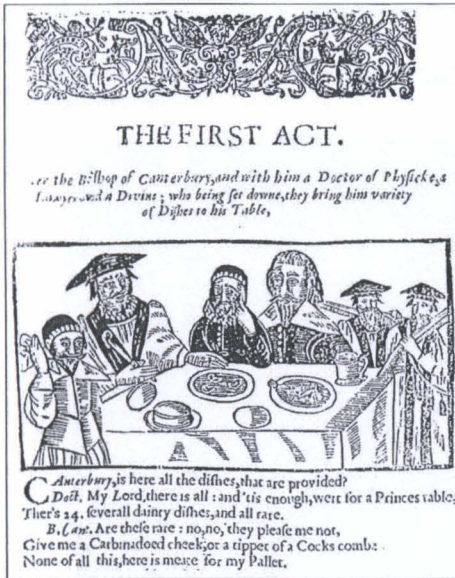
Laud's other changes

Laud believed that people should be allowed to enjoy themselves on Sundays. In 1633 he reissued James I's Declaration of Sports which allowed people to take part in dancing and some sporting activities after they had been to church. He encouraged ministers to teach the idea of Divine Right, that the King was God's representative on Earth and therefore could do no wrong. He also strengthened the powers of the Church courts such as the High Commission and got his supporters appointed to other top jobs.

Laud was a member of the Star Chamber and he used this court to punish his opponents.

- In November 1630, the Puritan preacher Alexander Leighton was arrested for drawing up a petition against the power of bishops. The Star Chamber ordered that Leighton be whipped, that bits of his body be cut off and that he be put in prison for life.
- In June 1637 three Puritans, Henry Burton, William Prynne and John Bastwick were found guilty of writing pamphlets attacking Laud and his beliefs. All three were found guilty. They were branded with a hot iron on the cheeks, their ears were CLIPPED and they were placed in the PILLORY. Laud got his way but the popular support was with the three gentlemen.

Source 6

Front sheet of Bastwick's attack. ■ Can you see what is on the dishes?

- Anyone who even handed out Puritan pamphlets was in danger. In December 1637 the Puritan John Lilburne was arrested for handing out illegal Puritan pamphlets in London. He was sentenced to be tied to a cart and whipped throughout its journey from the Fleet Prison to Westminster. At Westminster he was ordered to stand in the pillory. He was then imprisoned. Those who turned out to see the sentence carried out on 18 April 1638 cheered Lilburne and booed Laud.

Laud may have been powerful but he and his ideas were not popular.

Did you know?

On 18 December 1640, Laud was accused of treason in the Long Parliament. He was accused of being too powerful, undermining the Protestant religion and causing the recent disastrous wars against the Scots. Laud was thrown into the Tower of London and brought to trial in March 1644. The leading prosecutor at the trial was William Prynne – remember him? But even Prynne could not prove that Laud was guilty of treason so, in the end, Parliament passed an Act saying that he was. Archbishop Laud was beheaded on Tower Hill on 10 January 1645.

UNIT 9 Oliver Cromwell: hero or villain?

What is this all about?

From 1649 until his death in 1658, Oliver Cromwell was the most powerful person in England. He was the leader of the army and the army was the most powerful force in England. People at the time and historians since have been strongly divided in their opinions of Cromwell. Some see him as a hero – a principled and godly man who guided England through the most difficult time in its history, and did the best he could. Others see

him as a villain – a tyrant who grabbed power and ruled England selfishly and badly! The debate continues to the present day and you are going to join in. You may have already reached a view from what you read about Cromwell in the previous units. But now you are going to look in depth at how he handled six key issues. As you study what he did you will gather evidence that shows he was a hero or a villain. Let's start with some varying interpretations.

Impressions of Cromwell

Source 1

A Royalist print in 1649 showing Cromwell surrounded by his cabinet.

Task

- 1 Study Sources 1–6.
 - a) For each one decide if it is pro- or anti-Cromwell.
 - b) Identify words or features that tell you whether it is for or against him.
- 2 Choose two sources that take different views. Explain in a paragraph how they disagree about Cromwell, and suggest reasons why they disagree.

Source 2

In Ely Fen in 1638 Cromwell made a fair deal with the local people. They would pay him a **GROAT** for every cow they had on the common and he would pay for the drainage of the land. This meant that the land could be enjoyed by all.

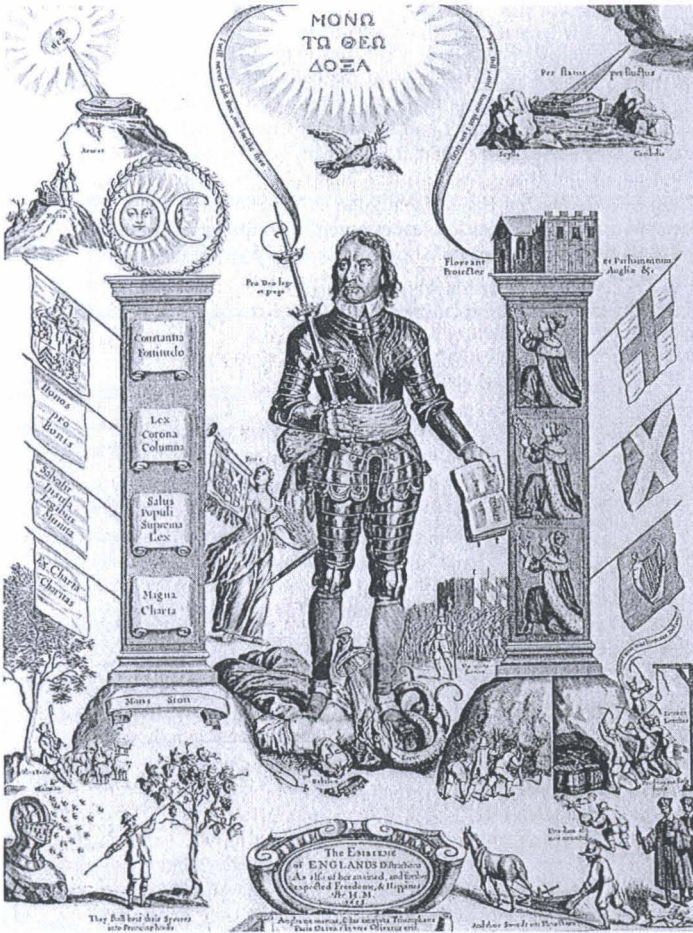
From a report written in 1638.

Source 3

No man more wicked ever tried to do things as wickedly as Cromwell. No person ever acted more against religion and honesty.

The Royalist Lord Clarendon, writing in the 1660s.

Source 4

An engraving of Cromwell by William Faithorne.

Source 5

Look into those strange deep troubled eyes of his with their wild deep sorrow. On his wild face, a kind of murky sorrow.

Thomas Carlyle, writing in the nineteenth century.

Source 6

Cromwell was so honest and godly that he contacted a man called Mr Carlton whom he won £30 off in a bet 30 years before. He told Mr Carlton to come and take his money back [because] for him to keep any money won in a bet was a sin.

James Heath, writing in the 1650s.

Bad King John?

For a long time people have disagreed about King John, who ruled England in the thirteenth century. Historians used to talk about 'Bad King John'.

Was John a bad King?

Thirteenth-century views of John

Look at these two descriptions written shortly after the death of King John.

SOURCE A

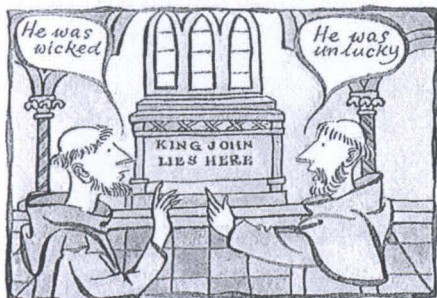
'John was a wicked ruler and not a proper king. He was a greedy money-grabber. Hell is too good for a foul person like him.'

Matthew Paris, thirteenth century

SOURCE B

'John was a great king, but he was not always successful. In part, this was because he was unlucky.'

Anonymous writer of the *Barnwell Chronicle*, thirteenth century

People at the time could not agree about King John. Historians have continued to disagree about John for centuries. What do you think he was like as a king?

Fighting in France

When John became king in 1199, he owned nearly as much land in France as in England. By 1204 John had lost much of his French territory, including Normandy. This was partly the fault of Richard the Lionheart, who was the king before John. Richard had made his nobles in France angry because he took so much money from them and many of them were tired of being ruled by an English king. Some of these nobles thought that a man called Arthur of Brittany would be a better ruler for them than John.

John loses Normandy

The people in France who did not like the idea of John as their new ruler soon went to war against him. At first things went well for John in this struggle and he captured many of his enemies, including Arthur of Brittany.

SOURCE C

One chronicle gives a full account of what happened to Arthur of Brittany.

'1203 After King John had captured Arthur and kept him in prison for a long time, he was moved to the castle at Rouen. After dinner one day when John was drunk and full of the devil, he killed Arthur by his own hand. Arthur's body was tied to a large stone and thrown into the river.'

Margam Chronicle, thirteenth century

After the death of Arthur, the war began to go badly for John. By 1204 he had to abandon Normandy and was forced to flee back to England.

A bitter struggle with the Pope

Like his father, Henry II, John spent a lot of his time arguing with Church leaders about how far the king should be able to tell the Church what to do. It was unfortunate for John that the Pope of the time, Innocent III, was very strong-minded and thought that kings should do as he told them. When the archbishop of Canterbury died in 1205, King John and the Pope argued about who should get the job next. Both men were stubborn, and neither would give way. After three years of angry disagreement the Pope decided to take action. In 1208 he ordered all clergymen in England to stop work.

SOURCE D

'1208 On 24 March, by order of the Pope, church services were stopped throughout England. This caused great unhappiness among the people. The bodies of the dead could not be buried in proper graveyards, so were placed in waste ground.'

Gervase of Canterbury, early thirteenth-century writer

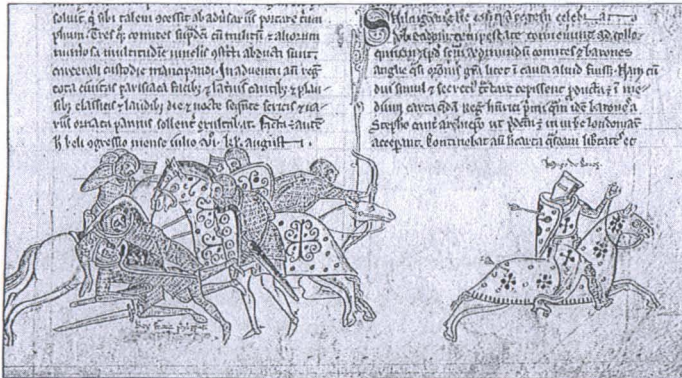
The church strike went on from 1208 to 1213. In an age when nearly everybody believed in Christianity, and usually went to church, it was very upsetting for most people that the churches were shut for over five years. John was not very religious and does not seem to have been very bothered about the closed churches. In the end he decided to make his peace with Pope Innocent only because he thought the Pope might be able to help him in his fight with the barons.

Trouble with the barons

King John never really got over losing Normandy. He tried very hard to get his lands back, but by doing so he annoyed his great nobles or 'barons' back in England. He wanted to get more money from them to pay for more fighting, and he wanted them to cross over the Channel and help him personally in his wars. Most of the barons had no wish to part with more money or to fight in France.

In 1205 John met with his barons and tried to get them to come and fight with him to regain his lands in France.

After losing Normandy, John began to distrust his barons. He gave more and more important jobs to poor foreigners because he thought that they would be grateful to him and would not let him down. The barons expected to get the best jobs, so this made them even more unhappy with John.

SOURCE E

John's soldiers fighting in France, 1214. What problems were caused when he tried to get his French lands back?

2 British history 1500–1750

The topics covered in this chapter are:

- Henry VIII and Edward VI change the Church in England
- 'Bloody Mary'?
- Elizabeth Tudor and the 'religious problem'
- Mary Queen of Scots and Queen Elizabeth I
- Philip II of Spain and Elizabeth I
- The impact of Elizabeth's reign on England
- The Stuart monarchy and Civil War
- The causes and effects of the execution of Charles I
- Cromwell
- The creation of the United Kingdom

2.1 How much did Henry VIII and his son Edward VI change the Church in England?

After studying this topic you should understand:

- why Henry VIII led the Church in England to break away from the Catholic Church
- why many people supported Henry VIII's new religious policies
- why many people opposed these policies
- how the Church in England was affected over the period 1509–53
- how Edward VI's reign was different from Henry VIII's reign.

The term 'Reformation' refers to the fact that a new Church – the Protestant Church – was formed in England.

Although when Henry VIII became King in 1509 he was a Catholic, by the end of his reign in 1547, England's Church had broken away from the Catholic Church. This dramatic event started the English Reformation.

In 1520 Martin Luther, a German monk, attacked many Catholic beliefs, such as the mass and the power of the Pope. His followers were known as Protestants because they were protesting against the Catholic Church.

Henry VIII was awarded the title 'Defender of the Faith' by the Pope for a book which he wrote attacking Luther's ideas.

Henry VIII's attempts to father a son

Henry wanted above all to have a healthy son, so that the Tudor family could continue in power and civil war would be avoided. His father, Henry VII, arranged for him to marry Catherine of Aragon, widow of his brother Prince Arthur, and Henry had a daughter, Mary, but not the son he wanted.

Henry VIII then fell in love with Anne Boleyn, so in 1527 he sent his Archbishop of Canterbury, Cardinal Wolsey, to ask the Pope to let him divorce Catherine. But the Pope refused Henry's request because remarriage was forbidden by the Bible. Henry was angry. He removed Wolsey from office and appointed Thomas Cranmer as his Archbishop. Cranmer declared that Henry was never really married to Catherine, so Henry divorced Catherine and married Anne Boleyn in June 1533. She gave birth to a girl three months later. Her name was Elizabeth.

As is well known, Henry went on to marry four more wives after Anne Boleyn (see the family tree below). Thomas Cranmer loyally helped King Henry VIII get rid of his wives on five occasions, including having two of them executed!

Key Point

Henry's marriage problem, his 'Great Matter', was the key reason for the English Reformation.

Henry becomes head of the Church in England

The Pope excommunicated Henry and his supporters, so in 1534 Parliament named Henry the Supreme Head of the Church, and everyone had to sign an oath to say that they accepted this new law.

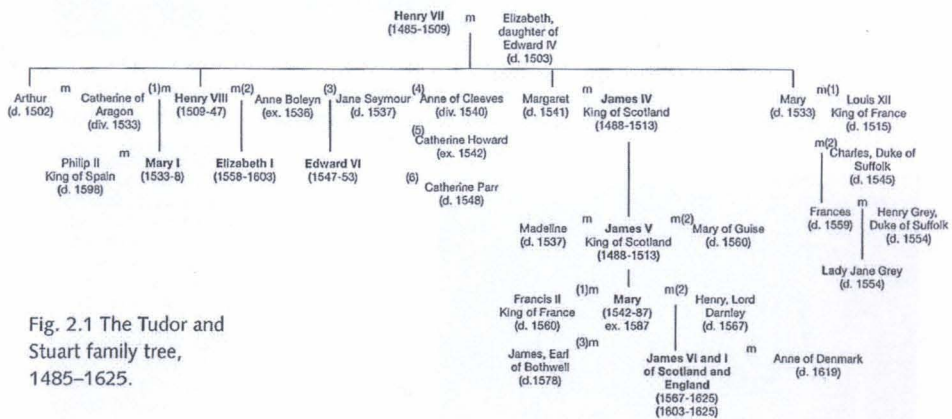

Fig. 2.1 The Tudor and Stuart family tree, 1485–1625.

Remember that religion was very important to people. In the 16th century Catholics believed that a person who was excommunicated (thrown out of the Church) would go to hell.

Most bishops and priests in England accepted this. Loyal Catholics who refused to accept this law or to sign an oath that Anne Boleyn was the true wife of the King were executed.

Thomas More (the Chancellor of England), John Fisher (the Bishop of Rochester) and the Glastonbury monks were all executed for treason because they would not accept that the King was head of the Church. Catholics praise them as martyrs.

The closure of the monasteries

Henry then closed all the monasteries (1537–9) and took all their land. The sale of this land gave him an income of £100,000 a year for some years, double his usual income. The land was bought cheaply by MPs, courtiers and other influential people, who were then anxious to maintain the break with Rome. The monastic buildings fell into disrepair.

The monasteries (see topic 1.5) had been important centres of education and help for the poor and the sick, so their closure affected England very much. The man who organised the closures was Thomas Cromwell, who sent a group of inspectors to the monasteries to prove that the monks and nuns were greedy and badly behaved.

Executing both Catholics and Protestants

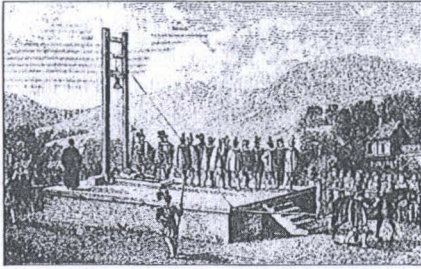

Fig. 2.2 Executing rebels who took part in the Pilgrimage of Grace.

Many people were angry with the changes. A nobleman called Robert Aske led the Pilgrimage of Grace in 1536 to protest, but Henry ordered the execution of Aske and his followers. Several monks were executed on the hill at Glastonbury and their bodies were left to hang in the wind for weeks, as a warning to people to abandon the old Catholic faith.

However, Henry was not opposed to the main Catholic teachings, about the mass, the Virgin Mary, confession and the celibacy (non-marriage) of priests (all of which Lutherans opposed). Henry VIII passed a law in 1539 to outlaw the teachings of Lutherans, and his government still burned Protestants.

Protestants were people who were protesting against the Catholic Church. They objected to the power of the Pope and the priests. They disliked Catholic practices like the mass, praying for the dead, praying to saints and praying to the Virgin Mary.

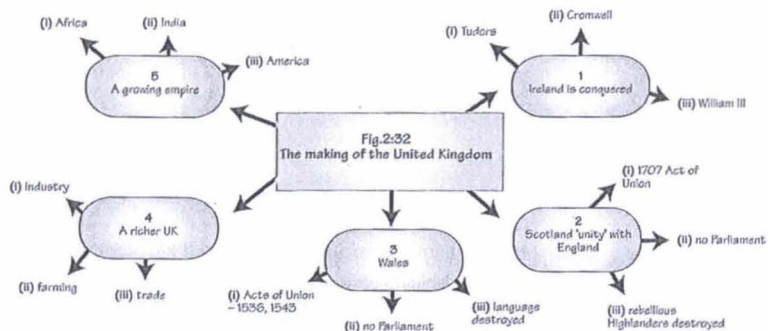
Fig. 2.3 Burning Lutherans.

Key Point

English cruelty to the Scottish Highlanders was shocking even to many people at the time.

Try to identify the reasons for and effects of the English conquest of Scotland.

The English then destroyed the Highlanders' way of life, banning their language, their kilts and their bagpipes and taking the land from them. These policies were similar to the way the Irish had been treated.

Why some supported the union

It should be remembered that many 'native' Scots, Welsh and Irish supported the union of their countries with England. A variety of motives explain their support:

- disappointment with the 'native' rulers of their country
- marriage or trading relationships with the English
- bribery by the English
- fear of punishment by their powerful neighbours.

The United Kingdom became the richest nation in the world during the 18th and 19th centuries, due mainly to the Industrial and Agricultural Revolutions, as we shall see in Chapter 4. The most powerful part of the United Kingdom was England.

Progress Check

- 1 Name the four countries of the United Kingdom in 1750.
- 2 When were the laws uniting England to Wales passed?
- 3 What happened to the Welsh legal system?
- 4 What name is given to the laws that crushed the Catholics in Ireland?
- 5 When was Scotland united to England?
- 6 Who led the rebellion against the English in 1745?
- 7 Which was the most powerful country in the United Kingdom?

1. England, Wales, Ireland, Scotland. 2. 1536 and 1543. 3. It was destroyed. 4. The Penal Laws. 5. 1707. 6. Bonnie Prince Charlie. 7. England.

The following practice questions focus on your use of knowledge and the historical skills of interpreting historical events and evaluating evidence.

Part A Who is this person?

Identify each person described below.

- 1 She was Henry VIII's second wife and mother of Elizabeth I. [1]
- 2 He caused a religious storm across Europe when he protested against the Catholic Church in the 16th century. [1]
- 3 She was the Scottish cousin of Elizabeth I, and was executed by Elizabeth. [1]
- 4 He was 'Lord Protector' of England after the English monarch, Charles I, was executed. [1]
- 5 She was Elizabeth's step-sister and a devout Catholic monarch who ruled from 1553–1558. [1]
- 6 He was the founder of the English Parliament in the 13th century. [1]

Part B What is this?

Write a few sentences to explain the meaning of the following historical ideas or events.

- 1 The divine right of kings. [2]
- 2 The Spanish armada. [2]
- 3 Parliament. [2]
- 4 The Act of Supremacy. [2]
- 5 The triangle of trade. [2]
- 6 A primary source. [2]

Part C Using evidence to evaluate the rule of Oliver Cromwell.

Read the three sources and answer the questions that follow.

Source A is adapted from the words of a modern writer and politician, Roy Hattersley.

My father first told me about Oliver Cromwell. He was a Catholic and so naturally was opposed to Cromwell. I remember most strongly the accounts of his dying moments, when thunder crashed, as if God was taking revenge on his crimes. The crimes my father had in mind were, in particular, the massacre of the inhabitants of Drogheda, whose citizens revolted against Oliver Cromwell's rule after the execution of Charles I. Three years later, when Charles I's son was restored to the throne, Cromwell's corpse was dug up from Westminster Abbey and hung on a gallows at Tyburn, like a common criminal.

Yet we cannot judge great figures of the past against the standards of today. Mary and Elizabeth Tudor ordered the execution of Protestants and Catholics. Henry VIII beheaded some of his wives. Cromwell was what we today regard as brutal. But he changed England for the better and established what was the beginning of our parliamentary democracy. He was a farmer turned politician and army commander.

Source B is written by a Protestant friend of Cromwell in 1660.

Cromwell would rather have taken a shepherd's staff than the Protectorship. Nothing went more against his feelings than a show of greatness. But he saw it as necessary at the time to keep the nation from falling into extreme disorder.

Source C is written by Clarendon, a friend of Charles II.

This man, against the desires of all noble persons, took the throne of three kingdoms, without the name of king, but with greater authority and power than had been claimed by any king.

Answer the following questions on these sources.

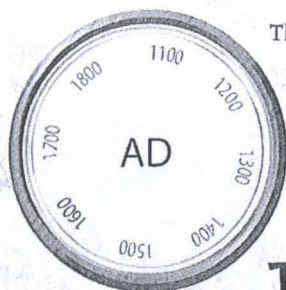
- 1 What can you learn from these sources about Cromwell's achievements? [5]
- 2 In what ways does Source B back up or contradict Source A?
Explain your answer. [5]
- 3 How does Source C differ from Source B? Why do they have different points of view about Cromwell? [5]
- 4 How useful are these sources to historians assessing the contribution of Oliver Cromwell to the development of Britain? [5]

Part D A short obituary of Elizabeth I

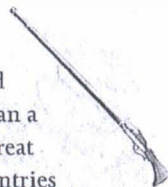
Imagine that you are an Elizabethan and you have just heard of the death of Queen Elizabeth I. Using the text and the extracts in topics 2.3 to 2.6, write an obituary of the Queen. Explain in your obituary who would have supported her and who would have opposed her during different times in her reign.

Conclude your piece of work by saying whether you think that her strengths are more impressive than her weaknesses.

[10]

The bloody struggle between Catholics and Protestants in Europe lasted for more than a century. It was made up of a series of great "wars of religion," which involved countries as far apart as the Netherlands, Spain, Sweden, France, and England.

The Thirty Years' War

- 1618 The "defenestration" of Catholic officials in Prague.
- 1620 Bohemian Protestants defeated by Spain at White Mountain.
- 1625 Danish army invades northern Germany.
- 1631 Gustavus Adolphus of Sweden defeats Spanish at Breitenfeld.
- 1634 Swedish army destroyed at Nordlingen.
- 1635 France declares war on Habsburg Spain.
- 1646 French and Swedes invade Bavaria.
- 1648 Treaty of Westphalia ends the war in Germany.

The last and biggest of these religious wars began where the Reformation itself had begun – in the bickering states of Germany. This messy conflict became known as the Thirty Years' War.

Out of the window

The war started in a dramatic way. Protestants in Bohemia (now part of the Czech Republic) were angry with their new king, Ferdinand. He was a member of the powerful Spanish Habsburg family and wanted to restore Bohemia to the Catholic faith. He closed Protestant schools and in 1618 ordered that Protestant churches in Prague be pulled down.

The Protestants banded together and threw some Catholic officials from an upstairs window in Prague Castle. The incident sparked off a civil war in Bohemia. In 1619 the rebels expelled Ferdinand and chose a new king, the Protestant Frederick.

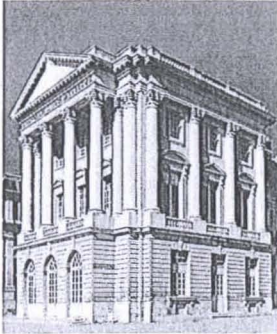
The war spreads

Two days later, Ferdinand became the new Holy Roman

△ In 1618 Protestants invaded the royal palace in Prague. They seized a number of Catholic officials and threw them out of an upstairs window. This event became known as the "Defenestration of Prague."

▷ The French army, under its leader Louis II, Prince of Condé, was victorious at the battle of Rocroi in 1643. The French troops destroyed the best of the Spanish infantry.

△ During the 1600s the magnificent Palace of Versailles was built outside Paris. It was the residence of the French royal family. The palace contains paintings and sculptures by artists from all over Europe.

emperor, with massive new powers. He immediately used these to take revenge on the Bohemians, defeating them at White Mountain in 1620. Frederick fled, and Catholicism was the state religion again.

Ferdinand's army pushed on into northern Germany, alarming other Protestant countries. Christian IV of Denmark organized a Protestant army and invaded Germany in 1625, but the Catholic forces were too strong and defeated him.

The turning point

The next to enter the war was King Gustavus Adolphus of Sweden, determined to protect his small country against Ferdinand. A small, well-trained army defeated the Spanish at Breitenfeld in 1631. A year later the Swedes won a second great victory at Lutzen. The Swedish army was eventually defeated in 1634. But now help came from a surprising ally – Catholic France. The French supported the Protestants because Cardinal Richelieu, France's most powerful man, wanted to stop the growth of Spanish control in Europe.

Richelieu declared war on Spain in 1635, attacking its territories in Spain and Italy. By 1648 the war was over. Spain's power in Europe was broken, and three decades of war left Germany in ruins.

Rembrandt

The master Dutch painter Rembrandt van Rijn was at work during the period of the Thirty Years' War. He produced a great number of works of art, including around 600 paintings and 100 or so self-portraits, such as the one seen here. By the late 1630s Rembrandt was Amsterdam's most fashionable portrait artist,

△ This matchlock musket gun is a typical weapon used by infantry soldiers during the Thirty Years' War. Its long and heavy barrel had to be supported on a forked rest.

Chronologie hlavních událostí 1598–1700

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1598: Mír ve Vervins mezi Francií a Španělskem; Edikt nantský chrání francouzské hugenoty; Filip III. Španělský (-1621)	Švédové sesadili Zikmunda: Karel IX. (-1611)	Boris Godunov carem (-1605)
1600: Anglická východoindická společnost	Giordano Bruno upálen (Řím)	
1602: Nizozemská východoindická společnost		
1603: Smrt Alžběty I.: skotský Jakub VI./I. (-1625); Shakespeare: <i>Hamlet</i>		
1605: Prachové spiknutí ve Westminsteru	Caravaggio: <i>Smrt panny</i>	Moskva: nepokoje, spory o trůn (-1613)
1606: Benátský podpačský interdiktem	Mír mezi Habsburky a Tureckem; cisář Rudolf II. (1576–1612) postupně ztrácí moc ve prospěch Matyáše	Bolotnikovovo povstání na Ukrajině
1607: Založení kolonie v Ulsteru; založení Virginie	Okupace Donauwörthu Maximiliánem Bavorským (1597–1651); Monteverdi: <i>Orfeo</i>	

[12] Chronologie hlavních událostí 1598–1700

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1608: Francouzi založili Quebec	Selhalo jednání sněmu v Řezně; založena Protestantická unie	
1609: 12leté příměří mezi Španělskem a Spoj. provinciemi; Maurové vyhnáni ze Španělska; Amsterdamská devizová banka	Spor o Julišsko-Klevesko; Rudolfův majestát pro české protestanty; založena německá Katolická liga	Švédové a Poláci v Moskvě
1610: Jindřich IV. zavražděn: Ludvík XIII. (-1643) pod regentstvím Marie Mediciejské	Bedřich V. falckým kurfiřtem; Galileo používá dalekohled	Zikmund III. (1587–1632) Poláky obsadil Moskvu
1611: Anglický autorizovaný překlad bible	Kalmarská válka: Kristián IV. (1588–1648) proti Švédsku; Gustav Adolf králem Švédska (-1632); Rudolf II. odnucen odstoupit; Saake: Jan Jiří I. (-1656)	
1612:	Smrt císaře Rudolfa II.: Matyáš (-1619)	
1613: Amsterdamská burza	Mír mezi Dánskem a Švédskem v Knärbödt; Braniborský kurfiřt konvertuje ke kalvinismu	Michail Romanov carem (-1645)
1614: Ve Francii svolány generální stavy	Smlouva z Xantenu rozdělila Julišsko a Klevesko	
1615: Nizozemci obsadili Moluky		

Chronologie hlavních událostí 1598–1700 [13]

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1616: Umírá Shakespeare a Cervantes		
1617: Násilný konec regentství ve Francii		Stolbovský mír mezi Švédskem a Moskvou; švédsko-polská válka
1618: Synod v Dordrechtu omezuje nizozemskou církev	Pražskou defenestrací začíná česká válka	
1619: V Haagu popraven Oldenbarneveldt; první černí otroci v Severní Americe	Smrt císaře Matyáše: Ferdinand II. (-1637); založena Hamburská banka; Andrea: <i>Kristianapolis</i>	Gábor Bethlen vpadl do Uherska
1620: Bacon: <i>Novum Organum</i> ; angličtí osadníci plují do Ameriky na lodi <i>Mayflower</i>	Bíva na Bílé hoře: „Zimní král“ ztrácí Čechy	
1621: Smrt Filippa III.: Filipp IV. (-1665)	Říše upadá do finančního chaosu. „ <i>Kipper und Wipperzeit</i> “; Švédové dobyli Rigu	
1622: Ve Francii mír s hugenoty (Montpellier); Olivares prvním ministrem Madridu (-1643)	V habsburských zemích začíná rekatolizace; opakovaná poddanská povstání (-1627)	
1623:	Maffeo Barberini zvolen papežem jako Urban VIII. (-1644)	
1624: Anglo-francouzská válka; Richelieuův vliv ve francouzské vládě roste (-1642)	Monteverdi: <i>Il combattimento</i>	

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1625: Smrt Jáchuba VI./I.; Karel I. (-1649); smrt Mořice Oranžského, Nizozemci poraženi u Bredy; Grotius: <i>De jure belli ac pacis</i>	Cisár najal Valdštejna; Intervence Kristiána IV. v Říši (-1629)	
1627: Obléhání La Rochelle; válka o nástupnictví v Mantově	Valdštejn a Tilly posunuli hranice Říše na sever; ve Švédsku (Dalarna) poddanské povstání	
1628: Zavražděn vévoda z Buckinghamu; Petition of Right (žádost o právo) v Anglii; Harvey: <i>De motu cordis</i>	Valdštejn jmenován admirálem Océánského a Baltského moře; upevňuje švédská moc nad baltským obchodem	
1629: Hugenoti v Alais přijali trvalý mír; Anglický parlament rozpuštěn	Lübeckým mírem Kristián IV. opouští válku; Restituační edikt	Smlouva mezi Švédskem a Polskem v Altmarku
1630: Den zklamáních v Paříži; Rubens: <i>Válka a mír</i>	Gustav Adolf vstoupil do války v Německu; Valdštejn propuštěn; epidemie moru v Evropě	
1631: <i>Gazette de France</i>	Tilly vyplenil Magdeburk; Bärwaldská smlouva mezi Francií a Švédskem; Lipská konference; švédské vítězství u Breitenfeldu; von Arnim dobyl Prahu	
1632: Wentworth v Irsku;	Gustav Adolf padl u Lützenu;	Polsko napadeno Ruskem;

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1640: Vzpouř v Katalánsku a Portugalsku; v Anglii tzv. krátký a dlouhý parlament (slotská invaze)	Bedřich Vilém braniborsko-pruským kurfiřtem (-1688): mír se Švédskem	
1641: Povstání v Irsku; Strafford popraven v Londýně; anglický parlament protestuje proti králi (tzv. Great Remonstrance)		
1642: Občanská válka v Anglii; Richelieu umírá, prvním ministrem Mazarin; Hobbes: <i>De cive</i> ; Rembrandt: <i>Noční klidka</i>		
1643: Smrt Ludvíka XIII.; Ludvík XIV. (-1715) pod regentstvím; Španělsko poraženo u Rocroi; Westminsterský sněm	Dánsko-švédská válka (-1645)	
1644: Bitva u Marston Mooru	Ve Vestfálsku začala německá mírová konference (-1648); papež Jan Inocenc X. (-1655)	Toruňská konference
1645: Cromwell vítěz u Naseby; Laud popraven		Car Alexej (-1676)
1646: Konec první občanské války v Anglii (-1648)		

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
velká povstání ve Francii až do 40. let	královna Kristína (-1654), Ozensterna v čele (-1644); Galileo: <i>Dialog</i> , pak souzen v Římě	Vladislav IV. polským králem (-1644); expanze Ruska na Sibiř
1633: Baptisté v Anglii; Karel I. navštívil Edinburgh	Heilbronnská liga protestantů	
1634: V Londýně poprvé vyběhla daň na výstavbu loďstva	Valdštejn propuštěn podruhé, později zavražděn; protestanti poraženi u Nördlingenu; švédská vládní reforma	Mír mezi Ruskem a Polskem
1635: Francie a Španělsko ve válce (-1659); založena Francouzská akademie	Právník mír mezi cisárem a Saskem	
1636: Habsburská armáda napadla Francii	Švédové porazili Sasu a Witztocku	
1637: Španěle strátili Bredu; ve Skotsku nepokoje kvůli anglické knize modliteb; Descartes: <i>Rozprava o metodě</i>	Ferdinand III. cisárem (-1657); v Benátkách otevřena opera pro veřejnost	Ruská expedice přes Sibiř k Tichému oceánu
1638: National Covenant; smlouva na ochranu presbyteriánství mezi Angličany a Skoty		
1639: Španělské loďstvo poraženo Nizozemci u jihovýchodního pobřeží Anglie		

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1647: Vilém II. Nizozemským místodržícím (-1650)	Masaniellovo povstání v Neapoli	
1648: Pařížský <i>parlement</i> začal fronda (-1653); druhá anglická občanská válka: Prideova čítka v parlamentu	Dánsko-švédský mír; Praha obsadil Švédové; vestfálský mír; Bedřich III. králem Dánska (-1652)	Jan II. Kazimír králem Polska (abdikoval 1668); nepokoje v Moskvě, svolán zemský sněm
1649: Karel I. popraven; Cromwell útočí na Irsko a později i na Skotsko; kevelerská <i>17letá dohoda lidu</i>	V celé Evropě neúroda (-1652)	<i>Uloženíje</i> (ruský zákoník) (-1652)
1650: V Nizozemí boj o moc až do smrti Viléma II. Jan de Witt se chytje moci (-1672)	Konflikt švédských stavů	
1651: První zákon o námořní plavbě; Hobbes: <i>Leviathan</i>		
1652: Anglo-nizozemská válka		Založen Irkutsk
1653: Bareborský parlament, Cromwell lordem protektorem; konec Ormés (Bordeaux), zhroutil knížecí fronty, Mazarin se vrací z exilu	Znovu se sešel říšský sněm; v Luzernu začalo povstání švýcarských sedláků	Nikonova reforma ruské pravoslavné církve
1654: Švédská královna Kristína abdikuje; Karel X. (-1660)		Chasnického povstání na Ukrajině; polsko-ruská válka, Smolenská případy carovi

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1655: Anglo-španělská válka (-1659)	Karel X. vrhl do Polska; papež Alexandr VII. (-1667)	
1656: v Paříži otevřena veřejná nemocnice; Huygens: kyvadlové hodiny	Sasko: Jan Jiří II. (-1680)	Mohamed Kiprlihi velkovezírem Osmanské říše
1657: „Ponižená prosba a rada“ Cromwellovi	Smrt císaře Ferdinanda III.; první dánsko-švédská válka	
1658: Cromwell zemřel; syn Richard jako nástupce selhal	Leopold I. císařem (-1700)	
1659: Pyrenejský mír mezi Francií a Španělskem; Pepys: <i>Deník</i> (-1669)	druhá dánsko-švédská válka	
1660: Anglická restaurace: Karel II. (-1685)	V celé Evropě neúroda (-1661)	
1661: Mazarinova smrt; ministrem Colbert (-1683)	Smrt Karla X. Švédského; za Karla XI. (-1697) vládnou regent: mír s Dánskem;	Švédsko-polská válka skončila mírem v Olivě
1662: Anglický tiskový zákon a „Clarendonův kodex“; Královská vědecká společnost v Londýně	po převratu se dánský trůn stává dědičným	Rusko-švédský mír v Kardiu; Ahmed Kiprlihi velkovezírem; V Moskvě nepokoje kvůli mědi

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1663:	Stále zasedání sněmu v Řezně	
1664: Anglo-nizozemská válka (-1667)	Turecko-habsburský mír ve Vašváru	
1665: Mor v Londýně; Karel II. Španělský (-1700)	Dánský královský zákon	
1666: Louvois fr. ministrem války; velký požár Londýna; Molière: <i>Misanthrop</i>		Schisma v ruské pravoslavné církvi
1667: Milton: <i>Ztracený ráj</i> ; francouzská válka o dědičství španělské ve Flandrech (-1668); La Reynie velitelem pařížské policie		Andrušovský mír mezi Polskem a Ruskem; povstání Stěnyk Razina
1668: Mír v Cáchách mezi Španělskem a Francií; Rembrandt: <i>Židovská veselá</i>	Crimmelshausen: <i>Simplicissimus</i>	
1670: Tajná doverská smlouva; Spinoza: <i>Tractatus theologicus</i>	Smrt Bedřicha III.; Kristián V. (-1699)	V Uhrách potlačeno Wesselényiho povstání
1672: Francouzsko-nizozemská válka (-1678); de Witt zabit, moc převzal Vilém III. Oranžský; zaat. angl. min. financí		Kozácko-turecký vpád do Polska
1673: V Anglii schválen zákon o služební přísaze (Test Act)		

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1674: Westminsterský mír; Anglie vystoupila z války	Švédský vpád do Německa	Jan Sobieski polským králem (-1696)
1675: Přestavba katedrál sv. Pavla; potlačeno povstání v Bretani	Švédové poraženi u Fehrbellinu; dánsko-švédská válka (-1679); pád Griffenfeida (Dánsko);	
1676:	Papež Inocenc XI. (-1689)	Pjodor III. carem (-1682), regentství; Kara Mustafa velkovezír;
1677: Vilém Oranžský si bere princeznu Marii Stuartovnu; Spinoza: <i>Étika</i>		Rusko-turecká válka (-1681)
1678: Mírem v Nijmegen končí válka na západě; „Papežské spiknutí“ v Anglii	Hamburská opera	
1679: Habeas Corpus Act (zákon na ochranu osobnosti); v Anglii krize kolem zákona vylučujícího Jakuba II. z nástupnictví; porážka skotských presbyteriánů	Konec válek na severu Evropy	
1680: Začaly „reunie“ na francouzské rýnské hranici; Purcell: <i>Dido a Aeneas</i>	Sasko: Jan Jiří III. (-1690); ve Švédsku přezkoum. regentství; posílení koruny; selské bouře v Čechách	

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
1681: Francouzi obsadili Strasburk		
1682: Čtvero článků začíná konflikt francouzské církve s papežem; francouzský dvůr se stěhuje do Versailles	Thokókyovo povstání v Uhrách; tzv. <i>redakción</i> ve Švédsku	Petr I. carem (-1725) za Sofina regentství
1683: Francouzsko-španělská válka; Colbert umírá; hlavním ministrem Louvois	Neúspěšné obléhání Vidné Turky; vydán dánský zákoník	Rakousko-polská válka proti Turkům (-1699)
1684: Mír v Řezně		
1685: Karel II. semřel; Jakub II./VII. (-1688); Argyillovo a Monmouthovo povstání; zrušen edikt nantský, exodus hugenotů z Francie		
1686: Augšpurská liga proti Ludvíku XIV.		
1687: Ludvík vyobcován z církve; Newton: <i>Principia mathematica</i>	Turci poraženi u Moháče; Habsburkové rozšířili svou moc nad Uhrami (Přepurský mír)	
1688: Francie začala válci s augšpurskou ligou (-1697); Vilém se vylodil v Anglii a Jakub uprchl do Francie	Bedřich III. braniborsko-pruským kurfiřtem (-1713)	Turci ztratili Bělehrad
1689: Korunovace Viléma a Marie; vydáno Prohlášení práv (Bill of Rights);	Francouzi vydrancovali Fale	Car Petr I. začal vládnout

Západ	Stř. a sev. Evropa	Východ
Anglie se zapojila do války s Francií; Hugenotské povstání v jižní Francii; Jakub se vyloďil v Irsku; Locke: <i>Dvě pojednání o vládu</i>		
1690: Jakub II. poražen u felky Boyne		Mustafa Köprülü obnovuje tur. sily
1691: Louvois zemřel	Sasko: Jan Jiří IV. (-1694)	
1692: Masakr v Glencoe	Hannover kurfürstství	
1693: Státní dluh v Anglii vyrovnán	Dovržen absolutismus ve Švédsku	
1694: Ustavena Anglická banka; hlasomor téměř po celé Evropě (-1697)	Sasko: August Silný (-1733); založena univerzita v Halle	
1695: Konec cenzury v Anglii		
1696: Bayle: <i>Dict. historique</i>		Petr I. získal Azov
1697: Rijswickým mírem končí válka na západě	August také králem Polska; Karel XII. švédským králem (-1718)	Habsburkové porazili Turky u Zenty; cesta Petra I. po západních zemích
1698: Španělsko podepisuje smlouvu o dělení; Fénelon: <i>Télemach</i>		Petr potlačil povstání „strelců“
1699: Neúspěch skotského daniarského plánu; Vauban: <i>Dtma royale</i> (dosud nepublikováno)	Karlovičkým mírem končí válka s Turky; Bedřich IV. Dánský (-1730)	
1700: Vyměnění španělských Habsburků	Severní válka (-1721)	

Poděkování

Napsat tuto knihu trvalo mnohem déle, než jsem čekal, ale v práci mi řada lidí pomohla a přispěla radou. Nejvíce vděcím svoji rodině – zvlášť své ženě Margaret. Nejenže dokázala vydržet a někým, kdo je nevrý, kdykoli má na chvíli vstát od jednoho z té nekonečné řady projektů, které mu zabírají všechno čas, ale ona mě v práci dokonce nadšeně podporovala a pomáhala mi. Díky patří také mým dětem; nebýt jich, vyšla by tato kniha o mnoho dříve!

Každý historik, který se rozhodne zpracovat rozsáhlejší studii, dluží nešetřit řadu vědět, z jejichž děl čerpal důkazy, nápady a vodítka pro svou práci – byť jejich závěry možná ukvapeně zkrátí k nepoznání. K některým z témat jsem sám podnikl podrobný výzkum, většinou jsem se však nevyhnutelně musel spoléhat na práce jiných. Odkazy v poznámkách a seznam použité literatury snad poslouží jako jakési poděkování těm, jimž dlužím nejvíce. Počet prací o raném novověku je však takový, že jedno ani druhé nemůže být na úrovni takového učebnice vyčerpávající. Mohl jsem zařadit jen odkazy na to, co se zdá nejdůležitější a nejužitečnější pro každého, kdo chce dílčí témata sledovat více do hloubky. Přidat jsem i řadu specializovanějších prací, které poskytnou podrobnější přehled o největších poznámkách v oboru. Pokud se čtenáři bude zdát, že převážují díla vydaná v posledních deseti až patnácti letech, je to proto, že právě v tomto období se zásadně změnil pohled na mnohé ústřední aspekty dané problematiky.

Jsem vědecký univerzita v Glasgow za poskytnuté volno i za to, že studentům i vyučujícím poskytuje tak příjemné a inspirující pracovní prostředí. Osobní poděkování zasluhují mnozí mi kolegové a přátelé, především jsem ale zavázán těmto: Hamish Scottovi z univerzity v St. Andrews, který mi nešetrně pomohl svými podrobnými a vždy trefnými poznámkami a který mne mnohokrát povzbudil, když se mi projekt zdál nad moje síly; a z mé mateřské univerzity náleží díky Christopheru F. Blackovi a Alanu G. R. Smithovi, jejichž posudky v oblastech mimo moji specializaci pro mě byly nedocenitelné. V desáté kapitole jsem bezostyšně použil myšlenky z magazínu *Special Subject*, který jsme několik let společně vedli s Christem Blackem. Z jeho hlbokých znalostí římskokatolické Itálie těžil jak student, tak já. Stejně velkoryse mi poskytoval svůj čas G. V. R. Grant, vždycky ochotný pomoci komentářem k mým skicám v kterémkoli stadiu prací. Nemusím jistě zdůrazňovat, že tyto kolegové a přátelé, jakkoli velkoryse věnovali spoustu času a úsilí na

Rudolf II.

Z Wikipedie, otevřené encyklopedie

Rudolf II. Habsburský (18. července 1552, Vídeň – 20. ledna 1612, Praha) byl římský císař, král český, uherský a chorvatský. Byl synem císaře Maxmiliána II. a Marie Španělské. Jeho rodiče byli bratranec a sestřenice, Rudolfovi dědové byli bratři.

Obsah

- 1 Život Rudolfa II.
 - 1.1 Rudolfovo dětství a dospívání: výchova ve Španělsku (1552-1571)
 - 1.2 První politické zkušenosti (1571-1576)
 - 1.3 První léta vlády (1576-1583)
 - 1.4 Přesídlení do Prahy (1583-1597)
 - 1.5 Propuknutí nemoci (1597-1608)
 - 1.6 Oklešťování Rudolfovy moci (1608-1612)
- 2 Vývod z předků
- 3 Potomci
- 4 Rudolf II. Na plátnech kin
- 5 Odkazy
 - 5.1 Poznámky
 - 5.2 Literatura
 - 5.3 Externí odkazy

Život Rudolfa II.

Rudolfovo dětství a dospívání: výchova ve Španělsku (1552-1571)

Rudolf se narodil roku 1552 ve Vídni, krátce po přistěhování jeho matky Marie Španělské z rodného Španělska. Rudolfův nábožensky tolerantní otec Maxmilián se však brzy s Marií dostal do sporu kvůli výchově svých dětí. Rudolf byl nakonec vychováván katolicky, Maxmilián však neústupně odmítal nenávislné prvky katolického fanatismu. Maxmiliánovu vlažnost sledoval se znepokojením také jeho otec Ferdinand I., který se nakonec zasadil o to, aby Rudolf a jeho mladší bratr Arnošt byli roku 1564 posláni na výchovu do Španělska ke královskému dvoru jejich strýce Filipu II., s čímž Maxmilián nakonec souhlasil, neboť byl ukonejšěn nadějí, že by se Rudolf mohl

Rudolf II. Habsburský

Císař Svaté říše římské, český, uherský a chorvatský král a rakouský arcivévoda

Rudolf II. na dobovém portrétu. Autorem je Hans von Aachen.

Doba vlády	1576-1611 (český král)
Koronovace	1575
Tituly	Jeho císařská milost
Narození	18. července 1552 Vídeň
Úmrtí	20. ledna 1612 (59 let) Praha
Pochován	Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha
Předchůdce	Maxmilián II. Habsburský
Následník	Matyáš Habsburský
Dynastie	Habsburkové
Motto	Fulget caesaris astrum (<i>Necht' září císařova hvězda</i>) ^[1]
Otec	Maxmilián II. Habsburský
Matka	Marie Španělská

časem stát následníkem Filipa II., jehož dosud jediný syn byl duševně chorý.[2]

Patnáctiletý Rudolf při pobytu ve Španělsku

Na dvoře španělského krále se s Maxmiliánovými syny skutečně jako s následníky Filipa II. zacházelo. Měli svůj vlastní trůn, jehož hofmistrem byl Adam z Dietrichštejna. Zde byli Rudolf a Arnošt vzděláváni, zároveň se však setkali s jím cizími přehnanými projevy religiozity. Když se Maxmilián ještě v roce odchodu svých synů stal českým králem, usiloval (spolu s českými stavy) o návrat svých synů, Filip II. se však k jejich propuštění neměl. Rudolf s Arnoštem se do Vídně vrátili až roku 1571, kdy místo nich Maxmilián poslal do Španělska své dva nejmladší syny spolu s dcerou Annou, která se stala Filipovou čtvrtou manželkou.[3]

První politické zkušenosti (1571-1576)

Ze Španělska si Rudolf přinesl na rakouské poměry nadprůměrné vzdělání, fanatické protireformní zapálení však nikoli – mnohem víc jej zajímalo umění a „přírodověda“ (tehdy spíše alchymie). V roce Rudolfova návratu zemřel Jan Zikmund Zápolský a Maxmiliánovi se podařilo roku 1572 prosadit u uherských stavů, aby prohlásili Rudolfa svým králem. Téhož roku byl Rudolf korunován v Prešpurku.[4]

Následujícího roku vyslal nemocný Maxmilián místo sebe na jednání českého sněmu Rudolfa, při kterém stavy vyřkli požadavek, aby se Rudolf usídlil v Praze, což však Maxmilián nechtěl dovolit, protože se obával, že by se Rudolf dostal příliš pod vliv stavů. Roku 1574 nastolil Maxmilián při jednání českého sněmu otázku Rudolfovy korunovace v ovzduší rostoucího náboženského napětí. Protestantští stavové vypracovali návrh České křesťanské konfese, kterou však byl Maxmilián ochoten potvrdit jen ústně. Rudolf byl přesto nakonec sněmem přijat a 22. září 1575 korunován českým králem. O měsíc později zajistil Maxmilián také Rudolfovo zvolení římským králem, avšak usídlit se v Praze Rudolfovi stále neumožnil.[5]

První léta vlády (1576-1583)

12. října 1576 však Maxmilián II. zemřel a Rudolf se ujal vlády. V Praze ustavil sbor deseti místodržících složený z nejvyšších zemských úředníků, podnikl holdovací cestu po přivtělených zemích Koruny české a stejně jako jeho otec se usídlil ve Vídni. Mezitím se prudec zhoršil vztah s jeho bratrem Matyášem, který se na vlastní pěst stal guvernérem svobodného Nizozemí, což navíc zvýšilo také nedůvěru mezi rakouskými a španělskými Habsburky.[6]

Roku 1578 se poprvé u Rudolfa ve větší míře projevila „melancholie“ a v jeho okolí se rozmohlo intrikánství. Jeho rádci Pavel Sixtus Trautson a Wolfgang Rumpf rozhodovali, které informace se k císaři upoutanému na lůžko dostanou, a postavili se do role císařových obránců před intrikánskou rodinou (své vlastní plány rozvíjeli kromě Matyáše

také Ferdinand Tyrolský a Karel Štýrský). Poté, co Rudolf opustil lůžko, byl vůči svému okolí podezřívavý, pociťoval odpor k veřejným jednáním, ceremoniálům a slavnostem. Spory se členy rodiny byl také jeden z důvodů, proč se roku 1583 rozhodl přesídlit do Prahy.[7]

Přesídlení do Prahy (1583-1597)

Příchod císařského dvora znamenal pro Prahu zásadní změnu. Především bylo potřeba vybudovat důstojnou císařskou rezidenci na Pražském hradě, do doposud provinčního města se ovšem také náhle přistěhoval značný počet příslušníků dvora a do nového sídelního města začali proudit i učenci a umělci i cizí vyslanci. Sídlii zde stáli vyslanci Francouzského krále, Španělska, Benátské republiky i papežského státu. Následujícího roku byl Rudolfovi udělen Řád zlatého rouna, to však pramálo něco změnilo na jeho nedůvěře vůči své rodině, či dokonce na jeho nechuti vůči sňatku, ačkolí roku 1585 mu jeho milenka Kateřina Stradová porodila syna Julia Caesara d'Austria.[8]

Ale ani Praha neuchránila Rudolfa před problémy. V zemi panovalo napětí mezi tížádstivými šlechtici, kteří byli navíc různého náboženského vyznání. Katolík Jiří Popel z Lobkovic se prosazoval natolik, že se od něj distancovali i papežští nunciové, a množství nepřátel, které si získal, nakonec podnítili krále k Lobkovicově doživotnímu uvěznění.[9]

Rudolf II., na jehož prsou spočívá symbol Řádu zlatého rouna (1603, A. Sadeler)

Propuknutí nemoci (1597-1608)

Rudolf se stahoval stále více do ústraní. Dokonce když roku 1593 vypukla další válka s Osmanskou říší, přenechal volnou ruku svým bratřím. Stav císaře se nadále zhoršoval, zejména po roce 1597, k depresím se navíc začaly přidávat projevy syfilis, kterou se nakazil při svých častých erotických hrátkách. Rudolf přestával věřit dokonce i svým rádcům a jeho stav ještě více zhoršovaly úvahy o jeho nástupci, které byly pochopitelné, protože císař neměl doposud žádného legitimního potomka. Panovník nakonec Rumpfa i Trautsona vyhnal a pokusil se o sebevraždu.[10]

Po vyhnání rádců se Rudolfův dvůr rozkládal, vliv dostávalo obyčejné služebnictvo a císař rád naslouchal radám alchymistů a umělců, v

Uhrách navíc panoval chaos. Císařovi příbuzní se snažili situaci zachránit a roku 1606 se při společné schůzce vyslovili pro Matyášovo nástupnictví. Rudolf se odhodlal k protiútok a vypověděl Matyášova rádce, vídeňského biskupa Melchiora Klesla z Prahy a Vídně. Krize si však byly vědomy i stavy jednotlivých zemí monarchie, a tak se rakouské a uherské stavy přidaly na Matyášovu stranu. [11]

Oklešťování Rudolfovy moci (1608-1612)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_II.

7.4.2010

Rudolf II. zpodobněný jako Vertumnus, římský bůh ročních období (1591-2, Giuseppe Arcimboldo)

Rudolf ztrácel také podporu moravských stavů a vojevůdců, kterým nevyplácel žold. Moravští stavové se nakonec připojili k Matyášovi také. Ten roku 1608 sestavil vojsko, se kterým táhl na Prahu. Čeští stavové oproti tomu sice souhlasili s tím, že Rudolf není dobrým vladařem, zároveň však byli toho názoru, že dobrým nástupcem není ani Matyáš. Připojením se k rakousko-uhersko-moravské opozici by navíc ztratili své privilegované postavení, kterého se jim dostávalo v rámci Koruny české.[12]

Rudolf nakonec s Matyášem uzavřel Libeňský mír, kterým se vláda v monarchii rozdělila. Matyáš získal Moravu, Rakousko a Uhry, zatímco Rudolfovi zůstaly Čechy, Slezsko a Horní a Dolní Lužice. Z nastalé situace se snažily vytěžit také české stavy, které požadovaly zrušení Svatojanského mandátu a uzákonění České konfese, proti čemuž se však postavila zejména katolická šlechta a katoličtí církevní hodnostáři. Nepokoje v Praze nakonec pohnuly Rudolfa k tomu, aby vydal 9. července 1609 Majestát, kterým povolil svobodu vyznání.[13]

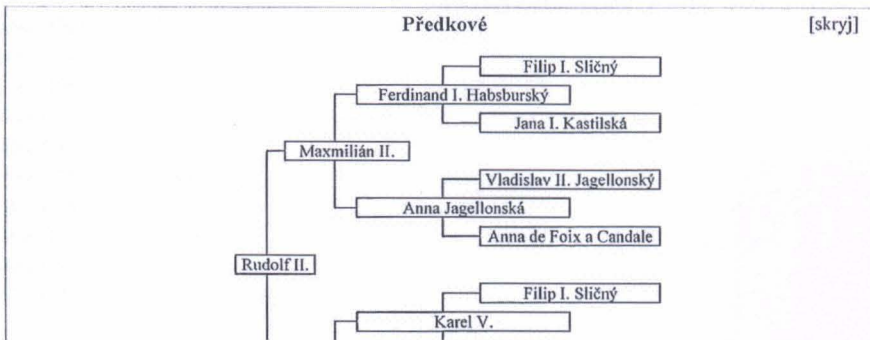
Rudolf se nicméně se stávajícím stavem nesmířil a snažil se Matyášovi pomstít, v čemž ho vydatně podporoval Leopold Pasovský, který nakonec roku 1611 za Rudolfova souhlasu vtrhl do Čech, což vyděsilo dokonce i české katolíky, papežského nuncia i španělského vyslance. Probíhalo drancování pražských objektů bez rozdílu konfese jejich majitelů, avšak Pasovským se nepodařilo překročit Vltavu a obsadit Staré ani Nové Město. Nedostatek peněz však nakonec Leopolda Pasovského donutil se stáhnout, Jindřich Matyáš Thurn donutil Rudolfa k abdikaci a v Praze byl uvítán jako nový vládce Matyáš, který byl 23. května 1611 korunován českým králem.[14]

Mezi sbírky Rudolfa II. patřil také Codex Gigas

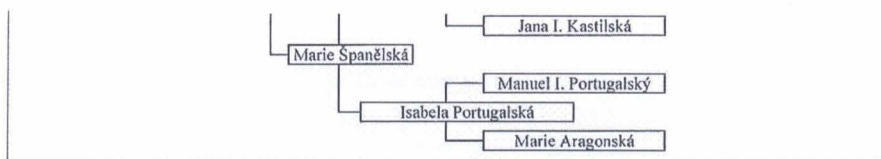
Rudolfovi byl pak do jeho smrti přenechán v užívání Pražský hrad. Když 20. ledna 1612 zemřel, byly jeho sbírky zapečetěny. Po provedení nedůstojné pitvy za hojné účasti české šlechty a ledabylým nabalzámováním byl Rudolf pohřben v pražské katedrále.[15]

Vývod z předků

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_II.

7.4.2010

Potomci

Poznámka: Milenkou Rudolfa II. byla hraběnka Kateřina Stradová, se kterou měl toto potomstvo:

- Julio Caesar, (1586-1609)
- Matyáš d'Austria - byl vychováván u jezuitů ve Štýrském Hradci zemřel po roce 1619
- Carlos d'Austria - jako důstojník se zúčastnil s Turky třicetileté války zemřel roku 1650
- Karolina d'Austria - jejím manželem byl hrabě z Contecroy
- Dorothea d'Austria - jeptiška v Madridu
- Alžběta d'Austria - jeptiška ve Vídni

Rudolf II. Na plátnech kin

O Rudolfovi byla natočena česká pohádka Císařův pekař

Odkazy

Poznámky

1. ↑ Ehrlichová Anna, Mayrová Bernardete. *Žezlo a růže*. Nakladatelství Brána. 1. vydání. Praha 2004, str. 249
2. ↑ JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1987. Dále jen *Janáček (1987)*. s. 22-29.
3. ↑ Janáček (1987). Str. 30-45.
4. ↑ Janáček (1987). Str. 46-69.
5. ↑ Janáček (1987). Str. 70-154.
6. ↑ Janáček (1987). Str. 157-181.
7. ↑ Janáček (1987). Str. 182-205.
8. ↑ Janáček (1987). Str. 255-268.
9. ↑ Janáček (1987). Str. 296-310.
10. ↑ Janáček (1987). Str. 311-344.
11. ↑ Janáček (1987). Str. 388-406.
12. ↑ Janáček (1987). Str. 409-426.
13. ↑ Janáček (1987). Str. 426-448.
14. ↑ Janáček (1987). Str. 449-500.
15. ↑ Janáček (1987). Str. 500-506.

Literatura

- ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1526-1583. První Habsburkové na českém trůně I.* Praha : Libri, 2008. 324 s. ISBN 978-80-7277-385-5.
- ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1584-1620. První Habsburkové na českém trůně II.* Praha : Libri, 2009. 496 s. ISBN 978-80-7277-388-6.
- ČORNEJOVÁ, Ivana; RAK, Jiří; VLNAS, Vít. *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách.* Praha : Grafoprint-Neubert, 1995. 289 s. ISBN 80-85785-20-X.
- EVANS, Robert J. W. *Rudolf II. a jeho svět. Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576-1612.* Praha : Mladá fronta, 1997. 382 s. ISBN 80-204-0590-9.
- HAMANNOVÁ, Brigitte. *Habsburkové. Životopisná encyklopedie.* Praha : Brána ; Knižní klub, 1996. 408 s. ISBN 80-85946-19-X.
- JANÁČEK, Josef. *Pád Rudolfa II.* 3. vyd. Praha : Brána, 2003. 222 s. ISBN 80-7243-183-8.
- JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba.* 3. vyd. Praha ; Litomyšl : Paseka, 2003. 564 s. ISBN 80-7185-611-8.
- KYBAL, Vlastimil. *Jindřich IV. a Rudolf II. : dvě studie o zahraniční politice Francie a domu rakouského v letech 1592 až 1610.* Praha : Královská česká společnost nauk, 1907. 125 s.
- VOREL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české VII. 1526-1618.* Praha : Paseka, 2005. 672 s. ISBN 80-7185-648-7.
- WINKELBAUER, Thomas. *Österreichische Geschichte 1522 - 1699 : Ständefreiheit und Fürstenmacht ; Länder und Untertanen des Hauses Habsburg im konfessionellen Zeitalter. Teil 1.* Wien : Ueberreuter, 2003. 621 s. ISBN 3-8000-3528-6. (německy)
- WINKELBAUER, Thomas. *Österreichische Geschichte 1522 - 1699 : Ständefreiheit und Fürstenmacht ; Länder und Untertanen des Hauses Habsburg im konfessionellen Zeitalter. Teil 2.* Wien : Ueberreuter, 2003. 567 s. ISBN 3-8000-3987-7. (německy)
- CHYTIL, Karel. *Umění v Praze za Rudolfa II. : Otisk přednášky konané v Umělecko-průmyslovém museu dne 6. a 13. března 1904.* Praha : Umělecko-průmyslové museum obchodní a živnostenské komory, 1904. Dostupné online.

Externí odkazy

- Majestát Rudolfa II. na náboženské svobody

Předchůdce: Maxmilián II.		Římskoněmecký císař <i>Rudolf II.</i> 1576–1612		Nástupce: Matyáš
Předchůdce: Maxmilián II.		Český král 1576–1611		Nástupce: Matyáš

Předchůdce:
Maxmilián II.

Uherský král
1576–1608

Nástupce:
Matyáš

			
Předchůdce: Maxmilián II.		Chorvatský král 1576–1608	
Předchůdce: Maxmilián II.		Rakouský vévoda 1576–1608	
		Nástupce: Matyáš	Nástupce: Matyáš

Citováno z „http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_II.“

Kategorie: Císaři Svaté říše římské | Čeští králové | Uherští králové | Chorvatští králové | Arcivévodové | Rytíři Řádu zlatého rouna | Habsburkové | Narození 1552 | Úmrtí 1612

Rudolf II, Holy Roman Emperor

From Wikipedia, the free encyclopedia

Rudolf II (July 18, 1552 – January 20, 1612), Holy Roman Emperor as Rudolf II (1576-1612), King of Hungary and Croatia, as Rudolf (1572-1608), King of Bohemia as Rudolf II (1575-1608/1611) and Archduke of Austria as Rudolf V (1576-1608). He was a member of the House of Habsburg.

Rudolf's legacy has traditionally been viewed in three ways:^[1] an ineffectual ruler whose mistakes led directly to the Thirty Years' War; a great and influential patron of Northern Mannerist art; and a devotee of occult arts and learning which helped seed the scientific revolution.

Contents

- 1 Biography
- 2 Patron of arts
- 3 Occult sciences
- 4 Titles
- 5 Ancestors
- 6 See also
- 7 Notes
- 8 References
- 9 External links

Biography

Archduke Rudolf

Rudolf was born in Vienna on 18 July 1552. He was the eldest son and successor of Maximilian II, Holy Roman Emperor, King of Bohemia, and King of Hungary and Croatia; his mother was Maria of

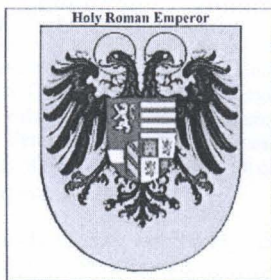
Spain, a daughter of Charles V and Isabella of

Rudolf II	
<i>Holy Roman Emperor; King of Bohemia, King of Hungary, King of Croatia, Archduke of Austria</i> [2]	
[3]	
	
King of Germany (King of the Romans)	
Reign	27 October 1576 - 1612
Coronation	1 November 1575, Regensburg
Predecessor	Maximilian II
Successor	Matthias
King of Hungary and Croatia	
Reign	1572 - 1608
Coronation	25 September 1572, Pressburg
Predecessor	Maximilian II
Successor	Matthias
King of Bohemia	
Reign	1575 - 1611
Coronation	22 September 1575, Prague
Predecessor	Maximilian II
Successor	Matthias
Holy Roman Emperor; Archduke of Austria	
Reign	12 October 1576 - 20 January 1612
Predecessor	Maximilian II
Successor	Matthias
House	House of Habsburg
Father	Maximilian II
Mother	Maria of Spain
Born	18 July, 1552 Vienna, Austria
Died	20 January 1612 (aged 59) Prague, Bohemia
Burial	St. Vitus Cathedral, Prague

Portugal.

Rudolf spent eight formative years, from age 11 to 19 (1563-1571), in Spain, at the court of his maternal uncle Phillip II. After his return to Vienna, his father was concerned about Rudolf's aloof and stiff manner, typical of the more conservative Spanish court, rather than the more relaxed and open Austrian court; but his Spanish mother saw in him courtliness and refinement.^[2] Rudolf would remain for the rest of his life reserved, secretive, and largely a homebody who did not like to travel or even partake in the daily affairs of state.^[2] He was more intrigued by occult learning such as astrology and alchemy, which was mainstream in the Renaissance period, and had a wide variety of personal hobbies such as horses, clocks, collecting rarities, and being a patron of the arts. He suffered from periodic bouts of "melancholy" (depression), which was common in the Habsburg line. These became worse with age, and were manifested by a withdrawal from the world and its affairs into his private interests.

Like his contemporary, Elizabeth I of England, Rudolf dangled himself as a prize in a string of diplomatic negotiations for marriages, but never in fact married. It has been proposed by A. L. Rowse that he was homosexual. During his periods of self-imposed isolation, Rudolf reportedly had affairs with his court chamberlain, Wolfgang von Rumpf, and a series of valets. One of these, Philip Lang, ruled him for years and was hated by those seeking favor with the emperor.^[3] Rudolf was known, in addition, to have had a succession of affairs with women, some of whom claimed to have been impregnated by him^[2]. Many artworks commissioned by Rudolf are unusually erotic.^[4] The emperor was the subject of a whispering campaign by his enemies in his family and the church in the years before he was deposed. Sexual allegations may well have formed a part of the campaign against him.^[5]

Historians have traditionally blamed Rudolf's preoccupation with the arts, occult sciences, and other personal interests as the reason for the political disasters of his reign.^[1] More recently historians have re-evaluated this view and see his patronage of the arts and occult sciences as a triumph and key part of the Renaissance, while his political failures are seen as a legitimate attempt to create a unified Christian empire, which was undermined by the realities of religious, political and intellectual disintegrations of the time.^[1]

Although raised in his uncle's Catholic court in Spain, Rudolf was tolerant of Protestantism and other religions including Judaism.^[2] He largely withdrew from Catholic observances, even in death denying last sacramental rites. He had little attachment to Protestants either, except as counterweight to repressive Papal policies.^[1] He put his primary support behind conciliarists, irenicists and humanists.^[1] When the papacy instigated the Counter-Reformation, using agents sent to his court, Rudolf backed those who he thought were the most neutral in the debate, not taking a side or trying to effect restraint, thus leading to political chaos and threatening to provoke civil war.^[1]

His conflict with the Ottoman Turks was the final cause of his undoing. Unwilling to compromise with the Turks, and stubbornly determined that he could unify all of Christendom with a new Crusade, he started a long and indecisive war with the Turks in 1593. This war lasted till 1606, and was known as "The Long War".^[1] By 1604 his Hungarian subjects were exhausted by the war and revolted, led by Stephen Bocskay. In 1605 Rudolf was forced by his other family members to cede control of Hungarian affairs to his younger brother Archduke Matthias. Matthias by 1606 forged a difficult peace with the Hungarian rebels (Peace of Vienna) and the Turks (Peace of Zsitvatorok). Rudolf was angry with his brother's concessions, which he saw as giving away too much in order to further Matthias' hold on power. So Rudolf prepared to start a new war with the Turks. But Matthias rallied support from the disaffected

Engraving by Aegidius Sadeler (1603)

Hungarians and forced Rudolf to give up the crowns of Hungary, Austria, and Moravia to him. At the same time, seeing a moment of royal weakness, Bohemian Protestants demanded greater religious liberty, which Rudolf granted in the *Letter of Majesty* in 1609. However the Bohemians continued to press for further freedoms and Rudolf used his army to repress them. The Bohemian Protestants appealed to Matthias for help, whose army then held Rudolf prisoner in his castle in Prague, until 1611, when Rudolf was forced to cede the crown of Bohemia to his brother.

Rudolf died in 1612, nine months after he had been stripped of all effective power by his younger brother, except the empty title of Holy Roman Emperor, which Matthias inherited five months later. He died unmarried. In May 1618 at an event known as the Defenestration of Prague, the Protestant Bohemians, in defense of the rights granted them in the *Letter of Majesty*, began the Thirty Years' War (1618-1648).

Patron of arts

Rudolf moved the Habsburg capital from Vienna to Prague in 1583. Rudolf loved collecting paintings, and was often reported to sit and stare in rapture at a new work for hours on end.^[2] He spared no expense in acquiring great past masterworks, such as those of Dürer and Brueghel. He was also patron to some of the best contemporary artists, who mainly produced new works in the Northern Mannerist style, such as Bartholomeus Spranger, Hans von Aachen, Giambologna, Giuseppe Arcimboldo, Aegidius Sadeler, Roelant Savery, and Adrian de Vries, as well as commissioning works from Italians like Veronese. Rudolf's collections were the most impressive in the Europe of his day, and the greatest collection of Northern Mannerist art ever assembled.^[1]

Rudolf's love of collecting went far beyond paintings and sculptures. He commissioned decorative objects of all kinds and in particular mechanical moving devices. Ceremonial swords and musical instruments, clocks, water works, astrolabes, compasses, telescopes and other scientific instruments, were all produced for him by some of the best craftsmen in Europe.

He patronized natural philosophers such as the botanist Charles de l'Ecluse, and the astronomers Tycho Brahe and Johannes Kepler both attended his court. Tycho Brahe developed the Rudolfinian tables (finished by Kepler, after Brahe's death), the first comprehensive table of data of the movements of the stars.

The poetess Elizabeth Jane Weston, a writer of neo-Latin poetry, was also part of his court and wrote numerous odes to him.

Rudolf kept a menagerie of exotic animals, botanical gardens, and Europe's most extensive "cabinet of curiosities"^[2] (*Kunstkammer*) incorporating "the three kingdoms of nature and the works of man". It was housed at Prague Castle, where between 1587 and 1605 he built the northern wing to house his growing collections.^[6]

By 1597, the collection occupied three rooms of the incomplete

Bartholomeus Spranger, *Minerva triumphs over Ignorance*, 1591

Rudolf painted as Vertumnus, Roman God of the seasons, by Giuseppe Arcimboldo (1590-1). Rudolf greatly appreciated the work.

northern wing. When building was completed in 1605, the collection was moved to the dedicated *Kunstammer*. *Naturalia* (minerals and gemstones) were arranged in a 37 cabinet display that had three vaulted chambers in front, each about 5.5 meters wide by 3 meters high and 60 meters long, connected to a main chamber 33 meters long. Large uncut gemstones were held in strong boxes.

Rudolph's *Kunstammer* was not a typical "cabinet of curiosities" - a haphazard collection of unrelated specimens. Rather, the Rudolphine *Kunstammer* was systematically arranged in an encyclopaedic fashion. In addition, Rudolf II employed his polyglot court physician, Anselmus Boetius de Boodt (c. 1550-1632), to curate the collection. De Boodt was an avid mineral collector. He travelled widely on collecting trips to the mining regions of Germany, Bohemia and Silesia, often accompanied by his Bohemian naturalist friend, Thaddaeus Hagecius. Between 1607 and 1611, de Boodt catalogued the *Kunstammer*, and in 1609 he published *Gemmarum et Lapidum*, one of the finest mineralogical treatises of the 17th century.

As was customary at the time, the collection was private, but friends of the Emperor, artists, and professional scholars were allowed to study it. The collection became an invaluable research tool during the flowering of 17th-century European philosophy, the "Age of Reason".

Rudolf's successors did not appreciate the collection and the *Kunstammer* gradually fell into disarray. Some 50 years after its establishment, most of the collection was packed into wooden crates and moved to Vienna. The collection remaining at Prague was looted during the last year of the Thirty Years War, by Swedish troops who sacked Prague Castle on 26 July 1648, also taking the best of the paintings, many of which later passed to the Orleans Collection after the death of Christina of Sweden. In 1782, the remainder of the collection was sold piecemeal to private parties by Joseph II, who was a lover of the Arts rather than the Sciences. One of the surviving items from the *Kunstammer* is a "fine chair" looted by the Swedes in 1648 and now owned by the Earl of Radnor at Longford Castle, United Kingdom;^[7] others survive in museums.

The Crown of Rudolf II later became the imperial crown of the Austrian Empire.

Occult sciences

Astrology and alchemy were mainstream science in Renaissance Prague, and Rudolf was a firm devotee of both. His lifelong quest was to find the Philosopher's Stone and Rudolf spared no expense in bringing Europe's best alchemists to court, such as Edward Kelley and John Dee. Rudolf even performed his own experiments in a private alchemy laboratory.^[2] When Rudolf was a prince, Nostradamus prepared a horoscope which was dedicated to him as 'Prince and King'.

Rudolf gave Prague a mystical reputation that persists in part to this day, with Alchemists' Alley on the grounds of Prague Castle a popular visiting place.

Titles

Holy Roman Emperor, King of Bohemia, Margrave of Moravia, Prince of Piombino, King of Hungary, King of Croatia, King of Slavonia, Archduke of Austria, King of the Romans.

Rudolph's full titulature went as follows: *Rudolph, by the grace of God elected Holy Roman Emperor, forever August, King in Germany, of Hungary, Bohemia, Dalmatia, Croatia, Slavonia, Rama, Serbia, Galicia, Lodomeria, Cumania and Bulgaria, etc., Archduke of Austria, Duke of Burgundy, Brabant, Styria, Carinthia, Carniola, Margrave of Moravia, Duke of Luxemburg, Upper and Lower Silesia, Wurtemberg and Teck, Princeps of Swabia, Princely Count of Habsburg, Tyrol, Ferrette, Kyburg and Gorizia, Landgrave of Alsace, Margrave of The Holy Roman Empire, Enns, Burgau, Upper and Lower Lusatia, Lord of The Wendish Mark, Port Naon and Salines, etc. etc.*

Ancestors

See also

- Kings of Germany family tree. He was related to every other king of Germany.
- Moldavian Magnate Wars for the background on southern wars (with Ottoman Turkey and its allies)
- Vespasiano I Gonzaga, a friend of Rudolf who built a Renaissance "Ideal city" in Sabbioneta, Italy

Notes

1. [^] *a b c d e f g h* Hotson, 1999.
2. [^] *a b c d e f g* Marshall, 2006.
3. [^] Rouse, 1977.
4. [^] Trevor-Roper, 116-120
5. [^] Trevor-Roper, 121-123. Trevor-Roper mentions many stories and rumours, but not those of Rudolf's homosexuality
6. [^] Wendell E. Wilson, Joel A. Bartsch & Mark Mauthner, *Masterpieces of the Mineral World: Treasures from the Houston Museum of Natural Science*, Houston Museum of Natural Science Harry N. Abrams/New York, 2004, .ISBN 0-810-96751-0
7. [^] Hayward, J. F., 1980. A Chair from the 'Kunstammer' of the Emperor Rudolf II. *The Burlington Magazine*, 122(927), 428 to 432. [1]

References

- Bolton, Henry Carrington (1904). *The Follies of Science at the Court of Rudolph II, 1576-1612*, Milwaukee: Pharmaceutical Review Publishing Co., 1904. From Internet Archive Inaccurate and misleading
- Evans, R. J. W. (1953). *Rudolf II and his world: A study in intellectual history, 1576-1612*. Oxford: Clarendon Press, 2nd ed, 1984. Considered the fundamental re-evaluation of Rudolf.
- Rowse, A. L. (1977). *Homosexuals in History: Ambivalence in Society, Literature and the Arts*. MacMillan Publishing Co., Inc. ISBN 0026056208
- Hotson, Howard (1999). "Rudolf II", in *Encyclopedia of the Renaissance*, ed. Paul Grendler. Vol. 5. ISBN 0684805146
- Marshall, Peter (2006). *The Magic Circle of Rudolf II: Alchemy and Astrology in Renaissance Prague*. ISBN 0802715516. Also published as *The Theatre of the World: Alchemy, Astrology and Magic in Renaissance Prague* (in the UK, ISBN 0436205211; in Canada, ISBN 0771756907); and in paperback as *The Mercurial Emperor: The Magic Circle of Rudolf II in*

Renaissance Prague (2007) ISBN 978184413537. Biography, focusing on the many artists and "scientists" Rudolf patronized.

- Trevor-Roper, Hugh; *Princes and Artists, Patronage and Ideology at Four Habsburg Courts 1517-1633*, Thames & Hudson, London, 1976, ISBN 0500232326

External links

- Rudolf II, from *Encyclopedia Britannica*, latest edition online, full-article.
- Rudolf II and Prague, 1997 official exhibition.
- Prague during the reign of Rudolf II, by Jacob Wisse, in *Timeline of Art History*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000.
- Rudolf II, by Edward Einhorn, tells the story of the latter part of Rudolf II's life.

Rudolf II, Holy Roman Emperor House of Habsburg Born: 18 July 1552 Died: 20 January 1612		
Regnal titles		
Preceded by Maximilian II	King of Bohemia 1576–1611	Succeeded by Matthias
	King of Hungary Margrave of Moravia 1576–1608	
	King of Croatia 1576–1608	
	King in Germany (formally King of the Romans) 1575–1612	
	Holy Roman Emperor (elect) 1576–1612	
	Archduke of Austria 1576–1608	
Preceded by Iacopo VII Appiani	Prince of Piombino 1603–1611	Succeeded by Isabella Appiani
Preceded by Sigismund Báthory	Prince of Transylvania 1598	Succeeded by Sigismund Báthory
Preceded by Michael the Brave	Prince of Transylvania 1600–1601	Succeeded by Sigismund Báthory
Preceded by Sigismund Báthory	Prince of Transylvania 1601–1605	Succeeded by Stephen Bocskay